

## Ti tan jína chrónka

# Marcos

**Ti kjuako Juan Bautista**

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17;

Jn. 1:19-28)

**1** <sup>1</sup>Xíkíhi xránkíxín sin ti itan jína kuènté Jesucristo, Xjeen Díos.

<sup>2</sup>\*Éxi tsíkjin ti ch'in Isaías, ti nkexro k'uéchronka itén Díos, ndáchro:

Janhan tsochr'an ijnko nkexro tsochronka ti itan kuéntana ts'itónxin ntja, kixin tsjasíyóxin ti ntja kuéntá.

<sup>3</sup>\*Ndá tsihin sin itén ijnko nkexro tsjak'e nteje ts'èya tsondáchro:

“Tóxakohanra ncheyóxinra ntja tsixín Inchéni, Takitjehéra ijnko ntja ndoi.”

<sup>4</sup>Tíha mé xiteyá ikui ch'in Juan Bautista, kjuák'e ch'an nteje kuíkíte ch'an chojni. Kjuakohe ch'an chojni kixin chrókuinkí sin ti nkehe tjenkayáxin sin ndá chrókuikite sin mé xíkaha chrókika ti ijie sin.

<sup>5</sup>Nchónhña chojni kuixín nonte Judea la ko chjasin Jerusalén ikui sin ti itjen ch'in Juan, la kuíhin sin

ti nkehe kjuako ch'an la chrónka sin ti ijie chónka sin, ndá ch'in Juan mé kuíkítexín ch'an sin ti ndarío Jordán.

<sup>6</sup>\*Ti iké ch'in Juan mé tsík'ónaxín kaxree kokamello la ko ti tjoa chrinkat'óxin ch'an mé kjaxín tsík'ónaxín tjoé iko. Andá ti nkehe kjónie ch'an mé kochjoá la ko itsjen kotsjenta tónoxín nteje.

<sup>7</sup>Mé kjuako ch'an, ndáchro ch'an:

—Iton ti janhan mé tsichréhe ijnko nkexro antsí chónka kjuachaxin ke janhan. Méxra tósuàna chrókuásintanka ti correa tokaté ch'an. <sup>8</sup>Janhan mé ìnta ó kuíkítexínra. Andá jehe ch'an mé tsíkítexínra ti Nchakuén Díos.

**Ch'in Juan kuíkíte ch'in Jesús**

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

<sup>9</sup>Andá ti ñao a ch'in Jesús k'uaxrjéxin ch'an Nazaret nonte Galilea la ch'in Juan kuíkítexín ti ch'in Jesús ti ndarío Jordán.

<sup>10</sup>Ti ó k'uaxrjenkíxin ch'in Jesús ti ìnta, la k'uíkon ch'an xitjehe nkajní la ti Nchakuén Díos, mé éxi

ijnko kontóá tsjehe, kuixin nkaya nkajni la kjuák'ekjen chritaón ti jehe ch'an. <sup>11</sup>\*Ndá xrínahña nixja ijnko itan kuixin nkajni, ndáchro:

—Jaha mé xjana imá tjuahá. Imá chàna kixin nchexiteyá.

**Ti Jínahña chrókjuachròe ch'in Jesús**

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

<sup>12</sup>Andá ti Nchakuén Díos mé sákjuíko ti ch'in Jesús nteje.

<sup>13</sup>Ntiha kjuák'e ch'an cuarenta ñao la ntiha mé síin iko jjehe, la ti Jínahña mé tjinkaon chrókjuachròe ti jehe ch'an. La ti sin ángel ikui sin k'uayakohen sin ti jehe ch'an.

**Ch'in Jesús kjuankixixin kjuako**

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

<sup>14</sup>Ndá ti ó kjuák'echjina ch'in Juan, la ch'in Jesús mé sákjuí ch'an nó Galilea sákjuikjako ch'an ti itan jína kuènté ti kjuachaxin t'etoaxín Díos <sup>15</sup>\*la ndáchro ch'an:

—Ó kjuixraká ti ñao, la ó kuichjina ti kjuachaxin kuènté Díos. Méxra chrókuítóhéra ti nkehe jínahña tjénkayáxinra, la chrókuitekáonra ti itan jína tsaáxinra.

**Ch'in Jesús k'uéyehé noó ti sin itsé koche**

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

<sup>16</sup>Ndá ch'in Jesús tjetji ch'an chrínta ndaño Galilea, ndá

xrínahña k'uíkon ch'an ti ch'in Simón la ko ti kícho ch'an Andrés tjejó't'e sin ti nchísén chrínkí ìnta kixin tsotsé sin koche. <sup>17</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chréhéra ti janhan, ndá tsotjahára ixra tsjéyára chojni.

<sup>18</sup>Ndá tuénxín kuítóhe sin ti nchísén tséya sin koche, la chréhe sin ch'an.

<sup>19</sup>Ndá kjínhña kjuíji ch'in Jesús, ndá k'uíkon ch'an ch'in Jacobo la ko ti kícho ch'an, Juan, xjeen ti ch'in Zebedeo. Jehe sin la ko ti it'é sin tjejóxehen sin ijnko ntabarco tjejó'tjonité sin ti nchísén tséya sin koche. <sup>20</sup>La ch'in Jesús k'uéyehé ch'an sin kjaxin. Andá tuénxín kuítóhe sin ti it'é sin Zebedeo la ko ti ntabarco la ko ti sin ich'e ixra. Ndá chréhe sin ti ch'in Jesús.

**Ijnko chojni chóna nchakuén jínahña**

(Lc. 4:31-37)

<sup>21</sup>Ndá kjuíji sin chjasin Capernaum. La ti ñao tok'éhe chojni mé k'uíxehen ch'in Jesús ti nínkué ti sin judío la kjuankixin kjuako ch'an. <sup>22</sup>\*Andá ti chojni síin ntiha la chrakon sin nkexrín kjuako ch'an kixin kjuakoxin ch'an éxi ijnko chojni chóna kjuachaxin, la jehya éxi ti sin tjako ley. <sup>23</sup>Ndá ti nchia tjakoxin ti sin judío mé itjen

ijnko chojni chóna nchakuén  
jínahña, mé k'óyako ndáchro:

<sup>24</sup>—¿Nkekuèté tjiaté ti nkehe  
ich'eni, jaha Jesús tsikjixin  
Nazaret? ¿Á k'uinka kixin  
sinchek'tijáña ti jeheni ní? Ó  
noheni kixin jaha mé ti nkexro  
tjóá kuènté Díos.

<sup>25</sup>Andá ch'in Jesús mé  
k'uetuehen ti nchakuén jínahña,  
ndáchro:

—Tániá, t'axrjéxian ti nkexro i.

<sup>26</sup>Andá ti nchakuén jínahña  
mé kjuínchek'aniáte ti nkexro a  
la ko k'óyako itsen ndá k'uaxrje.

<sup>27</sup>Ndá kaín ti chojni síin ntiha  
la chrákon sin la kjuanchankíhi  
kícho sin, ndáchro sin:

—¿Xá nkexro tíhi? ¿Xá nkehe  
ti tan nixin chronka ch'an?  
Kixin nchónhña kjuachaxin  
chóna ch'an t'etuehen ch'an ti  
nchakuén jínahña la titekaon  
—ichro sin.

<sup>28</sup>Andá tjoka kónohe kaín  
chojni tjejó Galilea kixin nkexrín  
ti kjuachaxin chóna ch'in Jesús.

#### **Kuitohe jína ti ich'ee Pedro**

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

<sup>29</sup>Ndá ti ó k'uaxrjéxín ch'in  
Jesús ti nínko, la sákjuíko ch'an  
Jacobo la ko Juan ndoe ch'in  
Simón la ko Andrés. <sup>30</sup>Ndá ti  
ich'ee ch'in Simón la tjetsínka  
tjan, níhi tjan chóna tjan  
sóa. Ndá chenka sin ti ch'in  
Jesús kixin níhi tjan. <sup>31</sup>Ndá  
kóchjina ch'an ti tjetsínka  
tjan ndá itsé ch'an itja tjan la  
kjuínchek'inkatjen ch'an tjan.

Ndá tuénxín kjuíihin tjan ti sóa  
chóna tjan la kjuajon tjan nkehe  
kjónie sin.

#### **Nchónhña chojni níhi kuitohe jína**

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

<sup>32</sup>Andá ti ó kjuíataón ñao  
la k'uíxitie, la ti chojni ntiha  
kjuíkohe sin ti ch'in Jesús kaín  
ti sin níhi la ko ti sin chóna  
nchakuén jínahña; <sup>33</sup>la kuènté  
chjasin kónkotsé sin k'uejó  
sin ndója ti nchia itjen ch'an.

<sup>34</sup>Ndá kjuínchekitohe ch'an  
jína kaín ti chojni níhi chóna  
itsjé ichin la ko kuakitsje ch'an  
kaín ti nchakuén jínahña. La  
í kjuajonhña ch'an kjuachaxin  
kixin tsonixja ti nchakuén  
jínahña kixin ó chóxin nkexro ti  
jehe ch'an.

#### **Ch'in Jesús kjuáji kuènté Galilea**

(Lc. 4:42-44)

<sup>35</sup>Ndá imá nchítjen ñaxa  
sítietakon nonte la k'uàya ch'in  
Jesús la k'uaxrjéxín ch'an ti  
chjasin a la sákjuí ch'an nteje  
kixin ntiha tsonixjéxín ch'an It'é  
ch'an itjen nkaya nkajní. <sup>36</sup>Ndá  
ch'in Simón la ko ti sin xriko  
ch'an mé sákjuikjeyá sin ch'an.  
<sup>37</sup>Ndá ti ó k'uitja sin la ndáchro  
sin:

—Kaín chojni xritjeyá sin ti  
jaha.

<sup>38</sup>Andá ndáchro ch'in Jesús:

—Sátsjini íso chjasin chjinaxón  
kixin ntiha kjaxin tsjákuá ti

itan jína, kixin tíha ti ixra  
k'uinkaxian janhan.

<sup>39</sup>\*Ndá sákjuí ch'an nkuíxín  
Galilea nkákjako ch'an nkojnko  
nchia tónkotséxin ti sin judío la  
ko kuakitsje ch'an ti nchakuén  
jínahña chóna chojni.

**Ijnko nkexro chóna chinlepra  
kuitohe jína**

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

<sup>40</sup>Ndá xrínahña injnko nkexro  
chóna chinlepra la kóchjinehe ti  
ch'in Jesús la kjuák'exín toch'in  
la chrónò, ndáchro:

—Ti tjinkaoan la jína  
chrókjuinchekitohéni jína.

<sup>41</sup>Ndá ch'in Jesús la imá  
kuiyonoéhe ch'an ti nkexro a la  
kjuák'etja tja ch'an, la ndáchro  
ch'an:

—Jeén tjínkəoan. Titoha jína  
ijje —ichro ch'an.

<sup>42</sup>Ndá ti kjuixin ndáchro  
ch'an tíhi, la tuénxín kjuìn ti  
chinlepra la kuitohe ch'an jína.

<sup>43</sup>Ndá k'uetuehen ch'in Jesús ti  
nkexro kixin sátsji, la ndáchro  
ch'an:

<sup>44</sup>\*—Ninkexró chenkahya tíhi;  
jehó sátjia tjákehé ti nch'at'á  
kixin ó kjuìn ti chinlepra la  
ko tjánjua ti nkehe tsík'etoan  
Moisés kixin xikaha tsonoexín  
kaín chojni kixin ó kuitohe jína  
—ichro ch'an.

<sup>45</sup>Andá ti ch'in tsíkitohe jína  
la ti ó sákjuí ch'an la kjuankíxin

chenka ch'an kaín chojni kixin  
nkexrín kuitohe ch'an jína.  
Méxra Jesús la xitjahya noxín  
ts'ixehen ch'an nijnko chjasin,  
méxra k'uaxrjenta ch'an ti kohya  
chojni. Kjánchó, kjónté xikaha, la  
itsjé chojni kjuixín itsjé chjasin  
kjuitsjehe sin ti jehe ch'an.

**Ijnko chojni tsík'en toté  
kuitohe jína**

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

**2** <sup>1</sup>Andá ó k'uatsínka iso ñao,  
ndá Jesús mé xíkjan ch'an  
chjasin Capernaum. Ndá ti ó  
kónohe chojni kixin itjen ch'an  
ntiha. <sup>2</sup>La tuénxín kónkotsé  
nchónhña chojni la kjuachahya  
ti nchia la ko kjaxin kjuachahya  
ti ndója nchia k'uíxin sin. Andá  
ch'in Jesús kjuako ti itan jína  
kuènté Díos.

<sup>3</sup>Ndá ikjui noó chojni  
tinkátsénkí jnko nkexro tsík'en  
toté<sup>a</sup>, <sup>4</sup>kjánchó xitjahya kóchjina  
sin ti itjen Jesús kixin nchónhña  
chojni síin. La k'uit'ótjen sin  
chritaón ti nchia, la ntiha  
koxrat'ò sin kixin k'uínkajinxín  
ti síníhi ti itjen ch'in Jesús.

<sup>5</sup>Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús  
kixin chaxín titekaon sin ti jehe  
ch'an, la nixjehe ch'an ti síníhi,  
ndáchro ch'an:

—Xjeeni, ó kjuìn ti ijje chonta.

<sup>6</sup>Ndá iso ti sin tjako ley  
tjejótjaxín ntiha la ikjo sin asén sin,  
ndáchro sin: <sup>7</sup>“Nkekuènté xikaha

<sup>a</sup> 2:3 tsík'en toté paralítico

1:39: Mt. 4:23; 9:35. 1:44: Lv. 14:1-32.

nixja ti nkexro i? T'ántaxíhín ch'an Díos kixin ndáchro ch'an kixin tjatsen ch'an ijíe chojni; jehó Díos mé chóna kjuachaxin tsjatsen ijíe.”<sup>8</sup> Ndá ch'in Jesús nohe nkehe kjuénkayáxin sin. La ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté xíkaha tjénkayáxinra? <sup>9</sup> ¿Nkehe antsí xrahya chróndátjan ch'an: “Ó kjuixin kjuíihan ti ijíe chonta”, o á antsí xrahya chróndátjan ch'an: “T'ínkatjen tjatsían ti kaníaa la sátjia”? <sup>10</sup> Méxra ijie tsjákoxián kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la chonta kjuachaxin ntihi chjasintajni tsjakjìihin ijíe chojni —ichro ch'an.

Ndá ndáche ch'an ti nkexro xitjahya itji:

<sup>11</sup>—T'ínkatjen, tjatsían ti kaníaa la sátjia ndoa.

<sup>12</sup>Ndá ti síníhi la tuénxín k'uínkatjen la kjuatsen ti kania la k'uaxrjexín ntiha sákjuí. Landá kaín ti sin sín ntiha k'uíkon sin kixin xíkaha kóhen la chrákon sin la chjéhe sin Díos kjuasáya la ndáchro sin:

—K'uikonhyéni jnko nkehe xíkaha —ichro sin.

**Jesús k'uéyehé Mateo**  
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

<sup>13</sup>Andá chr'éxin ch'in Jesús sákjuí chrínta ndáñoa inaá. Ndá kaín chojni kóchjina ndá kjuankíxin kjuako ch'an. <sup>14</sup>Ndá k'uatsínka ch'an ntiha la k'uíkon

ch'an Mateo, xjeen ch'in Alfeo, tjetjaxín ch'an tjenchekjènkí. Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Chr'éhé ti janhan.

Ndá tuénxín k'uínkatjen ch'an la chréhe ch'an Jesús, la sákjuí sin.

<sup>15</sup>Andá chr'éxin Jesús kjuák'e ch'an ndoe ch'in Mateo, la ntiha kjuajon sin nkehe kjónie ch'an la ko kjaxin kjuíji itsjé ti sin nchekjènkí<sup>b</sup> la ko kjaxin íso chojni chóna ijíe, la kjaxin kjonieko sin Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an kixin nchónhña chojni chréhe ti jehe ch'an. <sup>16</sup>Ndá ti sin tjako ley la ko ti sin fariseo k'uíkon sin kixin ch'in Jesús tjenieko ch'an kaín ti sin nchekjènkí la ko ti íso sin chóna ijíe, ndá kjuanchankíhi sin ti sin k'uájiko ch'an, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté kixin ti maestro kuèntára la nieko ch'an la ko t'íkao ch'an ti sin nchekjènkí la ko ti chojni chóna ijíe?

<sup>17</sup>Ndá Jesús kuíhin ch'an nkehe ti itjo sin. La nixjehé ch'an sin, ndáchro ch'an:

—Ti sin niehña la ticháxiennña sin nkexro tsjajon xroan. Jehó ti sin níhi mé tichánxihín sin nkexro tsjajon xroan. Janhan la k'uinkakjéyáhya chojni chónahya ijíe; náhi, jehó chojni chóna ijíe.

**Xranchankí kuènté ti niehña chojni ti ó nixjehé sin Díos**  
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

<sup>18</sup>Ijnko ñao mé ti sin kuék'ajiko ch'in Juan Bautista la ko ti sin

<sup>b</sup> 2:15 *nchekjènkí* publicanos, cobradores de impuestos

fariseo mé kjoniehña sin kuenté ñao kixin nixjehe sin Díos. Andá iso sin mé ikui sin ti itjen Jesús la kjuanchankí sin:

—¿Nkekuènté kixin ti sin xriko ch'in Juan la ko ti sin fariseo la niehña sin ijie kixin chjéhe sin Díos kjuasáya, andá ti sin xriko la náhi?

<sup>19</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Xá jína chrókjoniehña ti chojni tsík'eyehé sin tsochjina ijnko kia ti naxá tjejóko sin ti nkexro tsíkótehe ní? Ti naxá itjen ti nkexro tsíkótehe la xitjahya siniehña sin. <sup>20</sup>Kjánchó itsi ijnko ñao la tsotsé chojni ti nkexro tsíkótehe, sátsjiko sin ch'an, andá ti ñao a la chaxín siniehña sin, ts'ává sin.

<sup>21</sup>Ninkexró tjak'eñéhña ijnko ika ó ntaxin it'ó ika nixin kixin ti ika nixin la chrókjuixéhe ndá chrók'uichje ti ika ndaxin.

<sup>22</sup>La kjaxin ninkexró tikiahya ixran nixin ijnko tjuaxran ó ndaxin; kixin ti ixran nixin la tsótséchje ti tjuaxran ndaxin ndá ts'itjáña ti ixran la ko ti tjuaxran kjaxin. Méxra ti ixran nixin la chrókuikia ijnko tjuaxran nixin.

**Ti sin k'uájiko ch'in Jesús  
tsétaón iso noatrigo**  
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

<sup>23</sup>\*Ijnko ñao tok'éhe chojni la Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an mé k'uatsínka sin ijnko nonte tsík'ínká

noatrigo. Landá ti sin k'uájiko ch'an kjuankíxin sin tsétaón sin iso ti noatrigo. <sup>24</sup>Ndá iso ti sin fariseo kjuanchankíhi sin ti ch'in Jesús:

—¿Nkekuènté kixin ti sin xriko la tjejóch'e sin ti nkehe kohya kjuachaxin tsohen ti ñao tok'éheni?

<sup>25</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Á kjuinchekuáxinhñara ti xroon chrónka nkehe kjuich'e David la ko ti sin k'uájiko ch'an ti ó ik'uén sin kjinta ní? <sup>26</sup>\*Jehe ch'an mé k'uixehen ch'an ti nchia kuènté Díos ti ñao k'uetóan ti nchat'á Abiatar, la kjónie ch'an ti niotja tsíkónao kuènté Díos, jehó ti sin nchat'á k'uéchóna kjuachaxin k'uékjinie, la kjaxin chjéhe ch'an ti sin k'uájiko ch'an kjónie sin.

<sup>27</sup>Kjaxin ndáchro ch'in Jesús:

—K'óna ti ñao tsok'éhe chojni kixin tichánxihin sin, la jehya kixin chrókjuikosáyehe chojni ti ñao a. <sup>28</sup>Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé chóna kjuachaxin ts'etóan nkehe tsohen ti ñao tok'éhe chojni —ichro ch'in Jesús.

**Ijnko chojni tsíxamá itja**  
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

**3** <sup>1</sup>Ndá ch'in Jesús mé inaá k'uixehen ch'an ti nchia tónkotsé ti sin judío. La ntiha itjen ijnko nkexro tsíxamá ijnko itja. <sup>2</sup>Ndá iso chojni mé ts'áyéhe sin ch'in Jesús, kixin ts'ikon sin á sinchekitóhe ch'an jína ti nkexro

tsíxámá itja ti ñao tok'éhe chojni ndá jína tsjanchia sin ijje. <sup>3</sup>Ndá ch'in Jesús ndáche ti nkexro tsíxámá itja:

—T'ínkatjen, tjak'exián totá nkosiñe ntihi.

<sup>4</sup>Ndá kjuanchankíhi ch'an ti sin tjejó ntiha, ndáchro ch'an:

—¿Nkehe siín kjuachaxin tsohen ti ñao tok'éheni? ¿Á chrókjuích'eni ti nkehe jína ní o ti nkehe nduáhya? ¿Á chrókjuinchekitohe ni chojni jína ní o á chrók'óñáni chojni?

Kjánochó jehe sin la táníkoá sin. <sup>5</sup>Ndá ch'in Jesús kónínkaon ch'an, komá ch'an ti jehe sin la ko k'uává ch'an kixin tjinkakonhña sin tsikonoéhe sin chojni. Ndá ndáche ch'an ti nkexro níhi:

—Tjéndoá itjá.

Andá kjuendoá ch'an itja ch'an la tuénxín kuitohe jína ti itja ch'an.

<sup>6</sup>Ndá ti ó k'uaxrjexín ti sin fariseo ntiha la kjuénkayáxiko sin ti sin kuènté ch'in Herodes nkexrín chrók'óñá sin ti ch'in Jesús.

### Nchónhña chojni siín chrínta ndañao

<sup>7</sup>Ndá ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an sákjuí sin chrínta ndañao. La nchónhña chojni kjuíjichréhe ntiha, tsíkixin sin Galilea la ko Judea <sup>8</sup>Jerusalén la ko Idumea la ko íso sin tsíkixin sin ti tóhe ndarío Jordán, chjasin Tiro la ko Sidón. Kixin tsíkihin sin nkexrín ti kjuaxroan ijje

kjuasin ch'in Jesús, ndá kuichréhe sin ch'an. <sup>9</sup>\*Ndá k'uetuehen ch'an ti sin k'uájiko ch'an kixin ntiha chrókjuák'echóhen ijnko ntabarco kixin ti imá chrók'uixitja chojni ti jehe ch'an la chrók'uit'ótjen ch'an ntiha, <sup>10</sup>kixin kjuínchekitohe ch'an jína itsjé chojni, landá kaín ti sin níhi k'uúxitja sin ch'an kixin tjinkaon sin chrótsé sin ti iké ch'an kixin tsitohe sin jína.

<sup>11</sup>Kjaxin ti sin chóna nchakuén jínahña la ti ó k'uúkon sin ti ch'in Jesús la k'uejóxin sin toch'in sin nkayakon ch'an. La itsen ndáchro sin:

—Jaha mé ti Xjeen Díos.

<sup>12</sup>Kjánochó ch'in Jesús k'uetuehen ch'an ti nchakuén jínahña kixin tsochronkahya nkexro ti jehe ch'an.

### Ch'in Jesús k'uúchehe ti teyó sin (Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

<sup>13</sup>Andá chr'éxin chríin ch'in Jesús ijnko ijna, ndá ntiha k'ueyéhe ch'an ti sin tsochréhe ti jehe ch'an, andá ti ó k'uejó kaín sin <sup>14</sup>ndá k'uúchehe ch'an teyó ti sin chaxín ts'ajiko ch'an kixin ts'etuehen ch'an sin sátsjikjako sin ti itan jína. <sup>15</sup>La ko tsochóna sin kjuachaxin sinchekitohe sin chojni jína la ko tsakítsje sin nchakuén jínahña. <sup>16</sup>Ti teyó sin kjuéyá ch'an mé xíkíhi it'in sin: Simón mé kjuínchek'in ch'an Pedro; <sup>17</sup>Jacobo la ko ti kícho ch'an Juan, xjeen ch'in Zebedeo.

La kjaxin kjuínchek'in ch'an sin Boanerges, mé t'axrjexin Xjeen ti Tjonta. <sup>18</sup> Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo xjeen Alfeo, Tadeo la ko íjnko Simón, kuènté ti sin cananista <sup>19</sup>la ko Judas Iscariote, ti nkexro kjuínchekji ch'in Jesús.

**Ti ts'ándaxíhìn sin ti Nchakuén Díos**

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

Ndá chr'éxìn ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an k'uíxehen sin ijnko nchia. <sup>20</sup>Ndá kónkotsé nchónhña chojni, la hasta xitjahya sinie sin. <sup>21</sup>Ndá ti ó kónohe ti sin naxa kjéhya ch'an. Ndá ikui sin kixin tjinkaon sin sátsjiko sin ch'an kixin ndáchro sin kixin tsíkólóco ch'an.

<sup>22</sup>\*Kjaxin ti sin tjako ley tsíkjixìn Jerusalén, la ndáchro sin:

—Ti nkexro i la chóna ti kjuachaxin kuènté Beelzebú, ti nkexro t'etuehen kaín ti nchakuén jínahña, mé xíkaha tjacha ch'an takitsje nchakuén ti jínahña —ichro sin.

<sup>23</sup>Ndá ch'in Jesús k'uéyehé ch'an sin, la kjuíncheyóexin ch'an ijnko nkehe, ndáchro ch'an:

—¿Nkexrín kixin nkokón Jínahña chrókuakitsje ti jínahña? <sup>24</sup>Kixin ti jnko chojni t'etōan ijnko chjasin, ti tjajonko kicho la tsjachahya sin ts'etōan

sin isé. <sup>25</sup>La ko kjaxin ti sin tjejó nkokōa nchia, ti nkokōahya tjenkayáxin sin, la séhya ts'ejóko kicho sin. <sup>26</sup>Andá ti jínahña la ti nkokónhña tjenkayáxin, la kja ts'itjáña ti kjuachaxin kuènté.

<sup>27</sup>Ninkexró tsjacha ts'ixehen tseé ndōe ijnko chojni tsehe ti jehya saō chrókjuinchenteto ti nkexro tsehe ndá jína chrókueé ti nkehe chonta.

<sup>28</sup>'Chaxín ndáxrjan kixin Díos la jína tsjakjiin ch'an kaín ti ijie chóna jnko chojni la ko kaín ti nkehe jínahña tsínixja sin.

<sup>29</sup>\*Andá ti nkexro ts'ándaxíhìn ti Nchakuén Díos, la xitjahya tsjìn ti ijie sin, nkochríxìn tsochóna sin.

<sup>30</sup>Mé xíkaha ichro ch'an kixin ti sin a tsíndáchro kixin ijnko nchakuén jínahña chóna ch'an.

**Ti ñé la ko kicho ch'in Jesús**

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

<sup>31</sup>Andá ikui ti ñé ch'in Jesús la ko ti sin kicho ch'an la ndója ó k'uejó sin, la k'uetuehen sin ijnko chojni tsjik'éyehé ti ch'in Jesús.

<sup>32</sup>Andá ti sin tjejóntaxín ti itjen Jesús la ndáchro sin:

—Íná la ko kichua tjejó sin ndója, xritjeyá sin ti jaha.

<sup>33</sup>Ndá ndáchro ch'an:

—¿Xá nkexro ti naná la ko nkexro ti kichina?

<sup>34</sup>Ndá komá ch'an ti chojni tjejótxajin ntiha la ndáchro ch'an:



—Ti sin i mé ñaná la ko kíchina. <sup>35</sup>Kixin kaín ti sin nchexiteyá ti nkehe tjinkaon Díos, mé tíha ti kíchina la ko ñaná —ichro ch'an.

**Kjuíncheyóexin ch'in Jesús  
jnko chojni t'enká**  
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

**4** <sup>1</sup>\*Ndá ch'in Jesús kjuankíxin kjuako ch'an chrínta ti ndañao inaá. La ntiha kónkotsé nchónhña chojni ndá k'uit'ótjen ch'an ijnko ntabarco tjenkátaón intá, ndá

kjuák'etjaxin ch'an. La kaín ti sin tsíkónkotsé mé tjejóxin toté chrínta ndañao. <sup>2</sup>La nchónhña nkehe nixja ch'an la ko kjuíncheyóexin ch'an. Ndá ndáchro ch'an:

<sup>3</sup>—Tihínra tíhi: Ijnko chojni sákjuik'enká nontee. <sup>4</sup>La ti ó t'enká ch'an la iso ti noatje la xèjin ntia, ndá ti ikui koxroxé la kjónie va ti noa. <sup>5</sup>Andá iso ti noa mé k'uitjí chrík'á ixro ti kohya itsjé inche, ndá tjoka k'uaña kixin tjínhña chónnta inche. <sup>6</sup>Kjánchó ti ó kjuiton ñao,



*Ti nkexro k'uenká nonte*  
(Mr. 4:4)

4:1: Lc. 5:1-3.

la chjánxin sóa la xámá kixin nínkahya chón̄ta ti nuèé. <sup>7</sup>Andá íso ti noatje la k'uitsínkak'á ti síin kach'i, la ti kach'i k'uánkí, ndá ti ino la í k'uánkíh̄ya kixin k'uúixitja ti kach'i. <sup>8</sup>Andá íso ti noa k'uitj́i ti inche j́ina la k'uaña, la k'uánkí nteto la k'óna j́ina, mé ijnko noatje la k'óna treinta ñeno noa, andá ijnko la k'óna sesenta ñeno noa, andá ijnko la k'óna ijnko ciento ñeno noa.

<sup>9</sup>Ndá ndáchro ch'an:

—Ti nkexro tjinkaon tsihin la chrókuihin j́ina.

**Nkehe t'axrjexín ti noa k'uitj́i**

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

<sup>10</sup>Ndá chr'éxin, ti ó jehó ch'in Jesús itjen, la ti teyó sin la ko ti sin tjejó chjinaxón mé kjuanchankíhi sin ch'an nkehe t'axrjexín ti nkehe chrónka ch'an. <sup>11</sup>Ndá ndáchro ch'an: —Jahara la Díos mé tsjinkítsa tsonohara ti nkehe tienxính̄na chojni kuènté ti kjuachaxin t'etoxín Díos, andá ti sin titekakonh̄na la ó kjuintayoáxián kaín nkehe kuíhin sin. <sup>12</sup>\*Kixin kjónté tjejótsjehe sin la t'ikonh̄na sin, kjónté tjejótihin sin la tienxính̄na sin kixin ti chrókiénxín sin la chrókjuinkí sin ti nkehe tjenkayáxin sin la chrókjuin ti ijje chón̄ta sin —ichro Jesús.

**Jesús chrónkaxín nkehe t'axrjexín ti itje k'uitsínka**

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

<sup>13</sup>Ndá ndáche ch'an sin:

—¿Á kienxinh̄nara nkehe t'axrjexín ti nkehe kjuintayoáxián ní? Ti náhi la, ¿nkexrín chrókiénxinra ti íso nkehe sintayoáxián? <sup>14</sup>Ti nkexro sákjuik'enka ti noatje mé ti nkexro tjako itén Díos. <sup>15</sup>Ti noatje xèjin chrínta ntja la t'axrjexín ti chojni tihin itén Díos, ndá chr'éxin itji ti Jínah̄na nchek'itjána ti itan j́ina kuíhin sin. <sup>16</sup>Andá ti noatje k'uitsínkak'á ixro mé t'axrjexín ti nkexro tihin itén Díos ndá tjoka tóxríhin la chéhe titekaon. <sup>17</sup>Kjánchó nínkahya chón̄ta nuèé, la séhya tjacha kixin ti ó itsi ijnko kjuaxikaon o kjuaxróxinh̄na kixin titekaon sin ti itan j́ina, la tuénxín tsítohe sin Díos. <sup>18</sup>Ti noatje xèjink'á kach'i mé tíha ti sin tihin itén Díos, <sup>19</sup>kjánchó naxa imá tóxakohen sin ti nkehe síin chjasintajni la ko tóxríhin sin ti nkehe tjete la ko tjinkaon sin tsochón̄ta sin itsje nkehe. Kaín tíha mé t'inkákohen ti itén Díos kuíhin sin, la xíkaha xitjahya sich'ehe sin ixra Díos. <sup>20</sup>Andá ti noatje k'uitj́i ti inche j́ina mé ti sin tihin itén Díos ndá titekaon sin, la xíkaha j́ina ch'ehe sin xra Díos. Éxi noatje k'óna treinta ñeno noa la ko íso la k'óna sesenta ñeno noa la ko ti k'óna

ciento ñeno noa mé xikaha t'ánkí ti ixra ich'e sin.

**Kohya nkehe ómó  
chrókónoxínhña**

(Lc. 8:16-18)

<sup>21</sup> \*Kjāxin ndáchro ch'in Jesús:

—¿Á ti ts'ákjen ijnko xrohi la chrókjuak'ema chrínkí ntacajón o chrínkí cama? Kjá náhí. Ti xrohi la noi tsjak'e kixin ts'inkaséñexín ti chojni tjejó nkaxehen.

<sup>22</sup> \*Kixin kohya nkehe ómó tjejó chrókónoxínhña chr'éxin, la ko nijnko nkehe ómó ich'e chojni chrókónoxínhña chr'éxin.

<sup>23</sup> Ti nkexro tjinkaon tsihin la chrókuihin jína tíhi —ichro ch'an.

<sup>24</sup> \*Kjāxin ndáchro ch'an:

—Chrokjuénkayáxinra jína ti nkehe tjejotihínra. Ti nkehe tjáchoara jahara la Díos tsjáchoahara xikaha la ko tsjajon ch'an antsí. <sup>25</sup> \*Ti nkexro chóna nkehe la antsí ts'áyéhe. Andá ti nkexro chónahya, la kjónté ti intsí chóna sin ts'axrjehe sin.

**Ch'in Jesús kjuíncheyóxin  
jnko itje**

<sup>26</sup> Kjāxin ndáchro ch'in Jesús:

—Ti kjuachaxin t'etoaxín Díos mé yóhe éxi jnko chojni sátsjik'enka nontee. <sup>27</sup> Ndá t'ajua ch'an la t'áya ch'an. La xikaha t'atsínka ñao la ko tie, ndá ti itje la t'aña la t'ánkí. Andá ti nkexro k'uēnka la noehña nkexrín kóhen

tíha. <sup>28</sup> Mé xikaha ti nonte la jehó kjuích'e ixra. Senó k'uaña ti ino, ndá kuiá, ndá k'óna ti noa; <sup>29</sup> \*andá ti ó tsi ti ñao tsotjá sin, la ti nkexro ich'e ixra la tsakjijin ti noa.

**Éxi itje mostaza**

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

<sup>30</sup> Kjāxin ndáchro ch'in Jesús:

—¿Nkehe chrókjuincheyóhēni ti kjuachaxin t'etoaxín Díos, la ko nkehe chrókóyóxin? <sup>31</sup> Tíha mé éxi ti itje mostaza, ti ó xenkaxín la jehó jnko itje intsí ke kaín ti itje síin chjasintajni. <sup>32</sup> Ndá ti ó tsaña la ts'ánkí imá nteto, ke ti íso nta, la ti chaon la imá ijíé ts'ánkí, la hasta ti koxroxé xritjaká la jína sich'éna va kaké va chrík'á ti inta ts'uan.

**Nkekuèté kjuíncheyóxin  
ch'in Jesús ti nixja**

(Mt. 13:34-35)

<sup>33</sup> Mé xikaha ch'in Jesús kjuakohe kaín ti chojni la kjuíncheyóxin ch'an nchónhña nkehe, la kjuako ch'an kaín ti nkehe chrókjuacha sin chrókienxín sin. <sup>34</sup> Kaín nkehe kjuako ch'an la kjuíncheyóxin ch'an. Andá chr'éxin la chenka ch'an ti sin k'uájiko ch'an nkehe t'axrjexín kaín tíha.

**Ch'in Jesús kjuinchek'ixratán  
ti xrinto la ko ti inta**

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

<sup>35</sup> Ti ó kóntó, la ndáche ch'in Jesús ti sin k'uájiko ch'an:

—Sátsjini tóhe ti ndaño.

<sup>36</sup>Ndá kuítóhe sin kaín ti chojni la sákjuíko sin ti ntabarco kjuák'etjaxin ch'an kjuako ch'an la ko iso ntabarco chréhe sákjuí. <sup>37</sup>Ndá xrínahña imá chjéhe xrínto, la síchriká ti ìnta t'ixehen ti ntabarco, la ó chjina chrók'uaniánkí ìnta ti ntabarco. <sup>38</sup>Ndá ch'in Jesús la tjejua ch'an nóton ti ntabarco, tjejkjón ch'an ijnko ika. La kjuínchekjayehē sin ch'an, la ndáchro sin:

—¡Maestro! ¿Xá ándosán kjónté ó ts'itjáñani, ts'aniánkíni ìnta ní?

<sup>39</sup>Ndá ch'in Jesús k'uàya, la k'uetuehen ti xrínto la ko ti ndaño kixin ts'ixítán, ndáchro:

—Tániá, tjak'etá.

Ndá ti xrínto la ko ti ìnta la k'uixratá. <sup>40</sup>Ndá kjuanchankíhi ch'an ti teyó sin, ndáchro ch'an: —¿Nkekuènté imá chrakonra? ¿Á chaxínhña titekáonra Díos ní? —ichro ch'an.

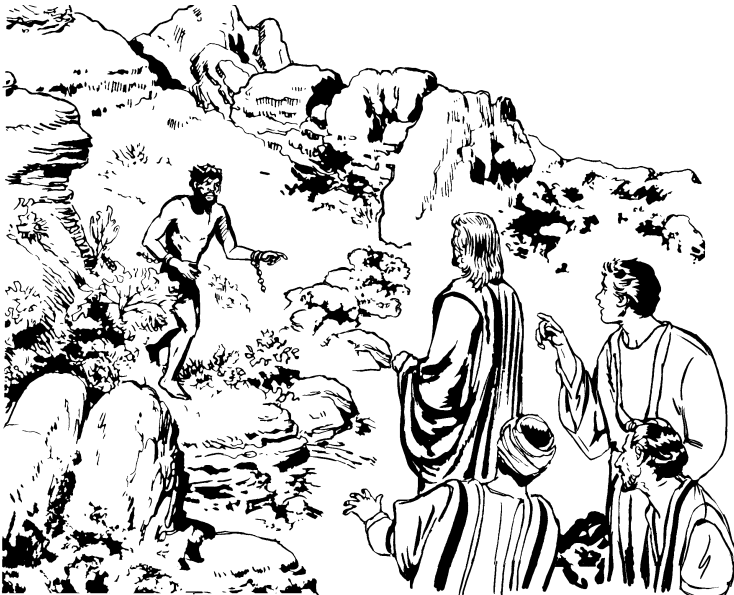
<sup>41</sup>Ndá jehe sin la imá chrakon sin la ikjo sin kícho sin:

—¿Xá nkexro tíhi? Kixin kjónté ti xrínto la ko ti ndaño la titekaon.

**Ti chojni Gadara chóna  
nchakuén jínahña**

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

**5** <sup>1</sup>Ndá k'uatsínka sin tóhe ti ndaño, la kjuíji sin Gadara. <sup>2</sup>Ndá ti ó k'uínkajixin ch'in Jesús ti ntabarco la ijnko nkexro chóna



© 1996 David C. Cook

*Ti ch'in gadareno chóna Nchakuén jínahña*  
(Mr. 5:1)

nchakuén jínahña kujxin ti tsíkjixravá chojni. <sup>3</sup>Ti nkexro la nkochrín kjuák'e ti tsíkjixravá chojni la ninkexró tjachahya nchenteto, o sinchentetoxín cadena. <sup>4</sup>Itsjé vece la kjuínchentetoxín sin ch'an cadena la ko chika iye ti toté ch'an la ko itja ch'an, la kjónté xíkaha, la k'uekóchrín ch'an ti cadena la ko k'uekjínchekuen ch'an ti chika iye. La ninkexró tjachahya t'etuehen ti jehe ch'an. <sup>5</sup>Tie ko nchakotjin ixri ch'an, t'óyako ch'an nó ijna la ko ti tsíkjixravá chojni la jehó ch'an tjetexin ch'an ixro asén ch'an. <sup>6</sup>Ndá ti ó k'uíkon ch'an ikjín ikjui ch'in Jesús la kuinká ch'an, sákjuichréhe ch'an la kjuák'exín ch'an toch'in ch'an nkayakon ti ch'in Jesús <sup>7</sup>la k'óyako ch'an, ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté tjiaté ti jeheni, jaha Jesús Xjeen Díos itjen nkaya nkajni? Díos tjetsjehe xrjanoáhá kixin sinchekjasótehyani.

<sup>8</sup>Mé xíkaha ichro kixin tsíndáchro ch'in Jesús:

—Jaha nchakuén jínahña, titohé ti nkexro i.

<sup>9</sup>Ndá ch'in Jesús mé kjuanchankí ndáchro:

—¿Nkexrín it'ian?

Ndá kjuátehe ti nkexro a ndáchro:

—Legión it'ini kixin itsjéni.

<sup>10</sup>La ti nchakuén jínahña la chrónoéhe ti ch'in Jesús kixin chrók'uaxrjexinhña sin ti chjasin a. <sup>11</sup>La chjinaxón ntiha mé síin itsjé kochíno xrinie <sup>12</sup>ndá ti

nchakuén jínahña, la chrónòndáchro:

—Tìtohéni ts'ixeheni asén ti kochíno.

<sup>13</sup>Ndá ch'in Jesús kjuajon kjuachaxin. Ndá kaín ti nchakuén jínahña mé k'uaxrjexín ti nkexro a la sákjuik'ixehen asén ti kochíno, mé chjina yaá mil va, ndá kaín va k'uitsínkayá va tsaka la k'uitsínkankí va ti ndañao ndá kjuihin va la ik'uén va.

<sup>14</sup>Ndá ti chojni t'ayakohen ti kochíno mé chrakon sin, la kuinká sin sákjuichronka sin chjasén sin la ko ti sin tjejó nontee. La itsjé chojni kuitsjehe sin nkehe tsíkóhen ntiha. <sup>15</sup>Ndá ti ó kjujji sin ti itjen ch'in Jesús la k'uíkon sin kixin ti nkexro k'uéchonta nchakuén jínahña, la ó jína itjen, tjetjixin chrinkáya ijnko ika, ndá jehe sin la imá chrakon sin. <sup>16</sup>Ndá ti sin tsík'ikon la chrónka sin nkexrín kóhen ti chojni k'uéchonta nchakuén jínahña la ko nkexrín kóhen ti kochíno. <sup>17</sup>Ndá

kjuankíxin chrónoéhe sin ch'in Jesús kixin sáchrókjuixin ntiha.

<sup>18</sup>Ndá ti ó k'ujit'ótjen ch'in Jesús ti ntabarco, la ti nkexro k'uéchonta nchakuén jínahña la chrónòndá kixin kjaxin sáchrókjuí.

<sup>19</sup>Kjánhó Jesús la kjuajonhña kjuachaxin, la ndáche ti nkexro a:

—Sátjia ndoa, tjichréhé ti sin kjéhya la chenka sin ti kjuaxroan ijíe kjuasin Díos kixin kuitoha jína la ko nkexrín kuikonoáha Díos.

<sup>20</sup>Ndá ti nkexro a la sákjuí ti chjasin Decápolis la kjuankíxin

chrónka kaín ti nkehe kjuích'e ch'in Jesús la ko nkexrín kuitohe jína. La kaín ti sin kuíhin la imá chrakon sin.

**Ti xjeen Jairo la ko ti tjan kuákóxin iké ch'in Jesús**  
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

<sup>21</sup>Ndá ti ó xíkjankao ch'in Jesús ti ntabarco a ínaá ti chrínta ndañao la kóchjina nchónhña chojni, ndá chrínta ti ìnta ó kuitohe ch'an. <sup>22</sup>Ndá ikui ijnko nkexro t'etoan kuènté ti nínko judío mé it'in Jairo, la ti ó k'uíkon ch'an ti ch'in Jesús la kjuák'exín ch'an toch'in ch'an <sup>23</sup>la chrónòa ch'an, ndáchro ch'an:

—Xjana chjin la ó tjet'en tjan. Xrjanoáha chrókjuini kixin chrókjuak'etja itjá ti jehe tjan ndá chrókuítóhe tjan jína la chrókjuák'echón tjan.

<sup>24</sup>Ndá ch'in Jesús sákjuiko ti nkexro a. La nchónhña chojni chréhe sin tinkák'indate sin ch'an. <sup>25</sup>Ndá kjaxin ntiha tjenkákjan ijnko chojnichjin níhi, ó teyó nánó sítji tjan ijni. <sup>26</sup>Ndá imá kjuasóte tjan kixin nchónhña xroan kóhen tjan la ó kjuixin kjuéjehe tjan kaín ti chichaon chóna tjan, kjánchó kuitoehya tjan jína, la antsí tinkákótaó tjan. <sup>27</sup>Ndá ti ó kuíhin tjan chrónka chojni ti kjuaxroan kjuasin ch'in Jesús, ndá ikui tjan kjuák'enkákjan ti chojni la chréhe tjan ti ch'in Jesús la kuákóxin tjan ti iké ch'an, <sup>28</sup>kixin ndáchro tjan, kjónté chrínta ti iké ch'an ó, chrókuákóxin tjan la

chrókuítóhe tjan jína, ichro tjan. <sup>29</sup>Ndá tuénxín ti ijni la kjuixén la kónohe tjan kixin ó kuitohe tjan jína la ó kjuin ti ichin chóna tjan. <sup>30</sup>Ndá ch'in Jesús la tuénxín kónohe ch'an kixin ti kjuachaxin chóna ch'an mé kuitoexín jína ijnko chojni, ndá nkátjía ch'an, kjuanchankí ch'an:

—¿Nkexro kuákóxin ti kaná? —ichro ch'an.

<sup>31</sup>Ndá kjuátehe ti sin k'uájiko ch'an, ndáchro:

—Ó noha kixin nchónhña chojni síin la t'indate sin ti jaha, ¿ndá nkekuènté tjánchánkia nkexro ti kuákóxin ti jaha?

<sup>32</sup>Kjánchó jehe ch'an la nkátjía ch'an tsjehe ch'an nkuíxín kixin ts'ikon ch'an nkexro kuákóxin ti iké ch'an. <sup>33</sup>Ndá ti tjan a la chrakon tjan, la síxranka tjan kixin nohe tjan kixin ó kuitohe tjan jína, la kóchjina tjan la kjuák'exín tjan toch'in tjan nkayakon ch'in Jesús, la chrónka tjan kaín ti nkehe kóhen tjan.

<sup>34</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Xjeeni, ti kuitekaoan ti janhan la kuitoha jína. Ije la kjuaxróxin sátsjia —ichro ch'an.

<sup>35</sup>Ndá naxa tjenixja ch'an la kuixín chojni ndoe ti nkexro t'etoan nínko. Ndáchro:

—Xjaan la ó kjuixin ik'uén. Í chjeèhya ixra ti Maestro.

<sup>36</sup>Kjánchó ch'in Jesús ti ó kuíhin ti nkehe ichro sin, la chenka ch'an ti nkexro t'etoan nínko:

—Chrakonhña, jehó titekaoan ti janhan.

<sup>37</sup>La í kjuajonhña ch'an kjuachaxin kixin tsochréhe íso chojni, jehó Pedro, Jacobo la ko Juan kícho ch'in Jacobo. <sup>38</sup>Ndá ti ó kjuíji sin ndoe ti nkexro t'etoan nínko la k'uíkon ch'an kixin imá sítjité chojni, tsjankàma sin ti ixjan tsík'en. <sup>39</sup>Ndá ti ó k'uíxehen ch'an ti nchia la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté imá tjasitéra tsjankàmara ti xjan i? Ti xjan la tsík'enhña xjan, tjejua xjan —ichro ch'an.

<sup>40</sup>Kjánchó kaín sin kjuanoá sin ch'an. Ndá k'uetōan ch'an kixin kaín sin sátsji sin ndója. Ndá k'uíxehen sin ti tjetsínka ti xjan jehe ch'an la ko ñé ko it'é ti xjan la ko ti sin sákjuíko ch'an. <sup>41</sup>Ndá itsé ch'an itja ti xjan la ndáchro ch'an:

—Talita, cumi —mé tíha t'axrjexín: Cháchjin, T'àyá.

<sup>42</sup>Andá ti xjachjin chóna teyó nánó la tuénxín k'uàya tjan la ó jína itji tjan. Ndá kaín ti chojni síin ntiha k'uíkon la imá chrákon sin. <sup>43</sup>Kjánchó k'uetōan ch'in Jesús kixin ninkexró tsonoehña ti nkehe kóhen la k'uetōan ch'an kixin tsjajon sin nkehe sinie ti xjachjin.

**Ch'in Jesús kjuák'e Nazaret**

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

**6** <sup>1</sup>Andá k'uaxrjexín ch'in Jesús ti chjasin a, la ikjan ch'an Nazaret, ti chjasin

k'uánkíxin ch'an la ko kjaxin chréhe ti sin xriko ch'an. <sup>2</sup>Ndá ti ñao tqk'éhe sin la kjuako ch'an ti nchia tónkotséxin ti sin Judío la nchónhña chojni kuíhin la ndáchro sin:

—¿Nketí tsíxrakohe ti nkexro i? ¿Nketí kuíxin ti kjuaxrexinkaon chóna ch'an la ko ti kjuaxroan tjasin ch'an? <sup>3</sup>¿Á jehya tíhi ti nkexro ch'éna nkehe inta, la ti ñé ch'an mé María, la ti kícho ch'an Jacobo, José, Judas la ko Simón ní? ¿Á jehya kjaxin ntihi tjejó ti sin kícho ch'an ichjin ní?

Mé xíkaha ichro sin kuitekakuenhña sin ch'an.

<sup>4</sup>\*Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Kaín chojni tjikosáyehe sin ijnko nkexro chronka itén Díos. Kjánchó ti sin chjasin kuènté ch'an la ko kaín ti sin kjéhya ch'an la ko ti sin ndoe ch'an la chóntehya kjuasàya ti jehe ch'an.

<sup>5</sup>Méxra ninkehó kjuaxroan xitjahya kjuasin ch'an ntiha, jehó kjuak'etja tja ch'an iso ti sin níhi tjejó ntiha, la kuitohe sin jína.

<sup>6</sup>Ndá imá k'uává ch'an kixin titekakonhña sin. La k'uájí ch'an ti chjasin ntsínsí chjinaxón ntiha kjuako ch'an.

**Ti ixra kuítóehen ti teyó sin**

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

<sup>7</sup>Andá Jesús k'uéyehé ti teyó sin. Ndá k'uetōan ch'an kixin yayaá sin sátsji sin la ko kjaxin kjuajon ch'an kjuachaxin kixin

tsakítsje sin nchakuén jínahña chóna chojni. <sup>8</sup>La ko k'uetōan ch'an kixin ninkehó tsjikohya sin kuènté ntia; jehó ti inta tjixín sin la ko tsjikohya sin kabolsa la ko nkehe sinie sin la ko chichaon; <sup>9</sup>jehó tsjiko sin ti tokate xranka sin la ko ti ika chr'inkáya sin ó, jehya tsákja sin iso nkehe. <sup>10</sup>La kjaxin ndáchro ch'an:

—Ti tsjasánra ijnko nchia tsoxrajon kjuachaxin la ntahó titohara. Ndá ti ó kjuixin ti ixra ndá sátsjixinra ntiha. <sup>11</sup>\*Ti tsjasánra ijnko nchia ndá tsjajonhña sin kjuachaxin ts'ejora ntiha la ko tsotjinkakonhña sin tsihin sin ti nkehe tsonixjara, la t'axrjéxinra ntiha, la t'oxènjinra ti inche chóna totára kixin xikaha tsjákoxinra kixin nduáhya kjuích'e ti sin a. Chaxín ndáxrjan kixin ti ñao tsitoexín ijje chojni la antsí tsjasóte sin ke ti sin k'uejó Sodoma ko Gomorra.

<sup>12</sup>Ndá sákjuí sin la nkákjakohē sin ti chojni kixin chrókuítóhe sin ijje sin. <sup>13</sup>\*La ko kjaxin kuakitsje sin itsjé nchakuén jínahña chóna chojni. La itsjé chojni níhi la kuikjain sin aceite ikja, la kuitohē sin jína.

### Ti Ik'uéen Juan Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

<sup>14</sup>\*Andá ti rey Herodes mé kuíhin ti kjuaxroan kjuasin ch'in Jesús. La ndáchro:

—Kjá Juan Bautista la tsíxechón kixin xikaha ti kjuachaxin chóna ti nkexro a.

<sup>15</sup>Andá iso sin ndáchro:

—Kjá tíhi la ch'in Elías.

Andá iso sin ndáchro:

—Kjá tíha la ijnko ti nkexro k'uekjako itén Díos ósé o nkójín ti sin a —ichro sin.

<sup>16</sup>Ndá ti ó kuíhin ch'in Herodes la ndáchro:

—Tíhi la kjá Juan ti nkexro kuétoan chrijin ikja, la ó tsíxechón ch'an ijje —ichro ch'in Herodes.

<sup>17</sup>\*Kixin ti ch'in Herodes mé tsík'etōan kixin tsjak'echjina ch'in Juan la cadena tsontetoxín ch'an kixin xikaha tsíkjanchia ti tjan Herodías. K'uechjién ti ch'in Felipe, savé ti ch'in Herodes, ndá ti ch'in Herodes mé kuákja ch'an ti tjan a kixin ts'óna ichjién ch'an. <sup>18</sup>La Juan tsíndáche ti ch'in Herodes:

—Kohya kjuachaxin tsochonta ichjién ti kichua.

<sup>19</sup>Mé xikaha ti tjan Herodías la imá kónínkaon tjan la kjuénkayáxin tjan chrók'óná tjan ti ch'in Juan, kjánchó xitjahya <sup>20</sup>kixin ti ch'in Herodes mé chrákonhen ti ch'in Juan kixin ó nohe ch'an kixin ti nkexro a la jína la ko tjóá asén, méxra kuitohēya ch'an kixin jehē tjan chrók'óná tjan. La kjónté kanhño tienxín ch'an, la kóxríhin ch'an



ti nkehe kuíhin ch'an kjuako ti ch'in Juan. <sup>21</sup>Andá ti ñao kié ti ch'in Herodes, la k'uéyehē ch'an kaín ti sin t'etōan la ko ti sin t'etuehen ti sin soldado la ko ti sin t'etōan kuènté Galilea kixin itsi sin ti kia. <sup>22</sup>Ndá k'uixehen ti xjeen tjan Herodías ti tjejó sin la ité tjan, la imá kóxrñin ch'in Herodes la ko kaín ti sin tjejonieko ch'an nkexrín ité tjan. La ch'in Herodes ndáche ch'an ti tjarisoá:

—Tjánchíá ti nkehe tjinkaoan la tsotjahá.

<sup>23</sup>Ndá k'uákjenxin ch'an ihnié Díos la ndáchro ch'an:

—Kaín ti nkehe tsjanchia la tsotjahá, kjónté nkosiñe ti chjasin t'etōan janhan. <sup>24</sup>Ndá ti ó kuíhin tjan xíkaha la sákjuí tjan kjuanchankíhi tjan ti ñé tjan, ndáchro tjan:

—¿Nkehe chrókjuanchiani?

Ndá ti ñé tjan la ndáchro:

—Tjanchia ti ikja Juan Bautista.

<sup>25</sup>Ndá ti tjarisoá la tjoka k'uixehen tjan ntiha la ndáche tjan ti rey:

—Tjinkaoni tsjánjua ikja Juan Bautista tsjak'enkáya ijnko plato —ichro tjan.

<sup>26</sup>Ndá ti rey la imá k'uává ch'an kixin xíkaha kjuanchia tjan, kjánchó ó kjuínchenohe ch'an Díos la ko ó kuíhin kaín sin ti nkehe ndáchro ch'an, la xitjahya tsondáchro ch'an:

“Náhí.” <sup>27</sup>La tuénxín k'uetuehen ch'an ijnko soldado kixin tsjikao ti ikja ch'in Juan. <sup>28</sup>Ndá ti soldado la sákjuí ndoehjiso, la kóchrñin ch'an ikja ti ch'in Juan. La kjuikao ch'an tjenkáya ijnko plato ndá kuákja ti tjarisoá. Ndá jehe tjan sákjuikehen tjan ti ñé tjan.

<sup>29</sup>Ndá ti ó kuíhin ti sin kuék'ajiko ch'in Juan ti nkehe kóhen la sákjuikjanchia sin ti cuerpo ndá sákjuikjavá sin.

### Kjónie in'ó mil chojni

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17;

Jn. 6:1-14)

<sup>30</sup>Andá chr'éxin la ikjui ti sin k'uájiko ch'in Jesús, la chrónka sin ti ixra kjuích'e sin la ko nkexrín kjuako sin. <sup>31</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ts'axrjentáni sátsjini nteje ti kohya chojni ndá tsok'áhara intsí —ichro ch'an.

Kixin ni xrokjuahya ts'ejó sin sinie sin kixin nchónhña chojni sasítji la ko síti. <sup>32</sup>Ndá ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an, k'uit'ótjen sin ijnko ntabarco la sákjuí sin ijnko nonte kohya chojni. <sup>33</sup>Kjánchó itsjé chojni k'uíkon kixin sákjuí sin la kjuátsōan sin ti ch'in Jesús. Ndá tótó sin xrákuaxin sin chjasén sin la senó sin kjuíji sin ti chrínta ndañao tsjiji ch'in Jesús. <sup>34</sup>\*Ndá ti k'uínkajixin ch'in Jesús ti ntabarco ndá k'uíkon ch'an kixin

nchónhña chojni síin ntiha la kuikonoéhe ch'an sin kixin tjejó sin éxi kolélo chóntahya nkexro ts'ayakohen. Ndá kjuankíxin kjuakohe ch'an sin nchónhña nkehe. <sup>35</sup>Ndá ó kóntanonte la ti sin k'uájiko ch'in Jesús a mé kóchjinehe sin ch'an, la ndáchro sin:

—Ó kóntanonte la kohya nkehe ntihi, <sup>36</sup>méxra ndáche sin kixin sátsji sin ti chjasin intsí chjino, la ts'ena sin nkehe sinie sin kixin ntihi la kohya nkehe sinie sin —ichro ti sin k'uájiko ch'an.

<sup>37</sup>Andá ch'in Jesús, ndáchro:

—Jahara chjehéra sin nkehe sinie sin —ichro ch'an.

Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—¿Á tsjik'enani yaá ciento denario niotja tsochjéheni sin sinie sin ní?

<sup>38</sup>Ndá ch'in Jesús ndáche ti sin a:

—Titsjehéra, ¿nkekjaín niotja chontara?

Ndá sákjuitsjehe sin la ndáchro sin:

—Jehó in'ó niotja la ko yaá koche ó —ichro sin.

<sup>39</sup>Ndá k'uetōan ch'an kixin kaín sin chrók'uejótjaxin sin chritaón ti kayoa. <sup>40</sup>Ndá kónkojié sin nkojnko ciento sin la ko nkojnko cincuenta sin k'uejótjaxin sin. <sup>41</sup>La ch'in Jesús kuákja ti in'ó niotja la ko ti yaá koche ndá konta ch'an nkajní la chjéhe ch'an Díos kjuasáya. Ndá kóchrít'ō ch'an ti niotja, la chjéhe ch'an ti sin k'uájiko ch'an kixin ts'óxikayēhe sin sinie

ti sin tjejó ntiha la ko kjaxin kóchrít'ō ch'an ti yaá koche ndá k'óxikayēhe sin kixin sinie sin kaín sin. <sup>42</sup>Ndá kaín sin kjónie sin la kókjehe sin. <sup>43</sup>Ndá kjuixin, la kjuenájín sin ti tot'ō niotja la ko ti koche ts'ixéhe la kjuínchekaón sin teyó ntaxra. <sup>44</sup>La ti sin kjónie mé in'ó mil chojnindoa.

### Ch'in Jesús itji chritaón ndañao

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

<sup>45</sup>Ndá tuénxín la k'uetuehen ch'an ti sin k'uájiko ch'an kixin ts'it'ótjen sin ti ntabarco la ts'átōye sin ti ndañao, sátsji sin ti chjasin Betsaida. Andá jehe ch'an la naxa kuítóhe ch'an nixjehe ch'an kaín ti sin k'uejó ntiha. <sup>46</sup>Ndá ti ó kjuixin nixjehe ch'an sin, la chriin ch'an ijnko ijna kixin tsonixjehe ch'an Díos. <sup>47</sup>Ndá ti ó k'uúxin tie la ti ntabarco la mé ó kjuúji nkosiñe ndañao, la jehó ch'an kuítóhe ch'an ti nonte ntiha. <sup>48</sup>Ndá k'uúkon ch'an kixin imá ixra tjiko sin ti ntabarco kixin imá chjéhe xrintō. Ndá ti nandōye la sákjuichréhe ch'an sin. Tetjixin ch'an toté ch'an ti ndañao, la kóchjina ch'an ti tjejó sin la chrók'uatšínké ch'an, sáchrokjui ch'an. <sup>49</sup>Ndá ti ó k'uúkon sin kixin tjetjitaón ch'an ti inta, la kjuénkayáxin sin kixin kjuacha sin la k'óyako sin <sup>50</sup>kixin kaín sin k'uúkon sin la chrákon sin. Ndá tuénxín nixja ch'an, ndáchro ch'an:

—Janhan, chrakonhñara.

<sup>51</sup>Ndá k'ujt'ótjen ch'an ti ntabarco, ndá ti xr̄ntō la ó k'uixratá. Ndá imá chrákon sin kixin x̄ikaha kóhen <sup>52</sup>kixin naxa kienxínhña sin ti kjuaxroan kjuasin ch'an kuèté ti n̄otja kixin naxa kaínhña asén sin titekaon sin ch'an.

**Ch'in Jesús mé kjuínchekitohe jína ti sin Genesaret**

(Mt. 14:34-36)

<sup>53</sup>Ndá ti ó k'uatsínka sin ti ndañao, la kjuíji sin Genesaret ndá kjuak'echroe sin ti ntabarco chr̄nta nt̄a. <sup>54</sup>Ndá ti ó k'uínkaj̄inx̄in sin ti ntabarco la ti sin tjejó ntiha la tjoka kjuátsoan sin ti ch'in Jesús. <sup>55</sup>Ndá sákjuí sin nkuíxín ntiha la kjuankíxin tinkátsénkí sin ti sin s̄ínhi chóna sin kjuik̄ao sin, ti itjen ch'an. <sup>56</sup>La kaín nketí kjuíji ch'an, á chjasin intsí o chjasin ijíé, o n̄ontee sin la kóchjinako sin ti s̄ínhi chr̄nta nt̄ia. La chrónoéhe sin ti ch'in Jesús kixin kjónté chr̄nta ti iké ch'an ó chrókuákóxin sin. Ndá kaín ti sin kuákóxin ti iké ch'an mé kuitohe sin jína.

**Ti nkehe nchekjita asén chojni**

(Mt. 15:1-20)

**7** <sup>1</sup>Andá iso ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley kuix̄in sin Jerusalén mé kóchjinehe sin Jesús. <sup>2</sup>Ndá ti k'uíkon sin kixin

iso ti sin k'uájiko ch'in Jesús mé k'óntihya sin itja sin ti ó kjónie sin, la kjuankíxin kjonta sin.

<sup>3</sup>(Kixin ti sin fariseo la ko kaín ti sin judío mé chréhe sin ti nkehe k'uékinkáchónki ti sin táda ósé kixin t'ónti sin itja sin ndá inie sin, ti náhí, la niehña sin, <sup>4</sup>Ti ó kjanx̄in sin ndasin la t'ónti sin itja sin ndá inie sin. La ko kjaxin itsjé iso nkehe tinkáchónki sin, éxi tjonimá sin ti vaso t'iyá sin nkehe la ko ti nchísén la ko ti ichi chjãña nkehe inie sin la ko nchetjóá sin ti nkehe t'ajuaták'á sin.) <sup>5</sup>Mé x̄ikaha ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley mé kjuanchankíhi sin ti ch'in Jesús:

—¿Nkekuèté ti sin xrik̄oa la nchexiteyáhya sin ti nkehe tinkáchónki ti sin táda? Kixin t'óntihya sin itja sin ti ó inie sin.

<sup>6</sup>\*Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara nkojinxónhña tjénkayáxinra, ndoá tsíndáchro ch'in Isaías ti ó tsíkjin ch'an ósé ndáchro:

Ti chojni i, la ir'ua  
sin ó ndáchro kixin  
xraxinkakonx̄in sin ti  
janhan,  
kjánchó ti asén sin la ikjín tjejó.

<sup>7</sup>Kixin ó chónkó tjikosáyehe  
sin ti janhan,  
kixin jehó tjako sin ti nkehe  
tsík'etoan chojni ó.

<sup>8</sup>Kixin kujtohéra ti nkehe  
tsík'etoan Díos, ndá chréhéra

ti nkehe tinkáchónki chojni, la tjonemára ti nchísén, la ko ti vaso t'eyara nkehe, la ko kjaxin íso ti nkehe tinkachónkira.

<sup>9</sup>Kjaxin ndáchro ch'an:

—Jahara chréhéra ti nkehe k'uékjako chojni ó, la kuitohéra ti nkehe tsík'etōan Díos.

<sup>10</sup>\*Kixin tsíndáchro Moisés:

“Tsochontehéra kjuasáye it'ára la ko ìnára”, la kjaxin ndáchro: “Ti nkojín nkexro ts'ándaxínhìn it'é o ìné la its'en.” <sup>11</sup>Andá jahara ndáchrora kixin ó nchōxon kixin ijnko nkexro tsochenka it'é la ko ìné: “I xrokjuahya tsjinkitsani ti jaha kixin kaín ti nkehe chóntani mé k'óna corbán” (tíhi mé t'axrjéxín kixin kaín ti chichakōen sin chrókjuinkitsaxín sin la ts'áyéhe Díos). <sup>12</sup>Ndá tjàjonra kjuachaxin kixin í tsicháxinhña tsjinkitsa sin ti it'é sin la ko ti ìné sin. <sup>13</sup>La xíkaha tìtohéra ti nkehe tsík'etōan Díos éxi sínkíhya, la ókjé nkehe tinkachónkira, tinkákánki íso chojni. La kjaxin ich'era íso nkehe tóyóhe tíha.

<sup>14</sup>Ndá k'uéyehé ch'an kaín ti chojni tjejó ntiha, la ndáchro ch'an:

—Tihínra kaínra ti nkehe tsondaxrjan la tiénxinra. <sup>15</sup>Ti nkehe inie chojni la jehya ijje tíha. Ti nkehe t'axrjeníxin asén chojni mé ijje tíha la tsoníexín chojni. <sup>16</sup>Ti tjinkáonra tsihínra la chrókuihínra jína.

<sup>17</sup>Ndá ti ó kuitōhe ch'an kaín ti sin tsíkóchjina, la k'uixenko ch'an ti sin k'uájiko ch'an ijnko nchia. Ndá kjuanchankíhi sin ch'an nkehe t'axrjéxín ti nkehe kjuako ch'an. <sup>18</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—¿Á kjaxinra tiénxinhñara ní? ¿Á noahñara kixin ti nkehe inieni la jehya ijje <sup>19</sup>kixin jehya aséni sátsji? Ti nkehe inieni la sátji nkaya tseeni la ko xík'axrjéxín ti cuerpoéni inaá.

Mé t'axrjéxín kixin kaín ti nkehe inieni la tjóá.

<sup>20</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti nkehe t'axrjeníxin asén chojni, tíha ti ijje. <sup>21</sup>Kixin nkaya asén chojni mé t'axrjéxín ti nkehe jínahña tjenkayáxin sin, ti tjachehe kícho sin, la ko ti tjinkaon sin tsochónta sin ijnko chojnichjin, jehya ichjién sin, la ko ti t'óná kícho sin, <sup>22</sup>ti tseé sin, ti tjak'e asén sin ti nkehe chóna ijnko chojni, ti nkehe jínahña ch'ehé sin kícho sin, ti kjuach'ia, ti nkehe jínahña tjenkayáxin sin, ti chjinoxíhin sin, ti kjuach'ia, ti kjuahnke, la ko ti chóntahya sin kjuaxrexinkaon jína. <sup>23</sup>Kaín ti nkehe jínahña t'axrjeníxin asén chojni, mé tíha ti tjasixín sin ijje.

**Kjuínchekitohe jína xjeen ijnko tjan tsikjixín ókjé**

(Mt. 15:21-28)

<sup>24</sup>Andá ch'in Jesús sákjuixin ntiha, la sákjuí ch'an nó

chjasin Tiro la ko Sidón. Ndá k'uíxehen ch'an ijnko nchia kixin tjinkakonhña ch'an tsonohe chojni kixin ntiha itjen ch'an, kjánchó xitjahya kjuák'emá ch'an. <sup>25</sup>Kixin ñé ijnko tjarisoá chóna nchakuén jínahña mé kuíhin tjan kixin ch'in Jesús itjen ntiha, ndá tuénxín ikui tjan, kjuák'exín tjan toch'in tjan ti itjen toté ch'in Jesús. <sup>26</sup>La jehe tjan tsíkijxín tjan ikjín, chjasén tjan mé Sirofenicia. La jehe tjan ikui tjan chrónoéhe tjan ch'in Jesús kixin chrókuakitsje ch'an ti nchakuén jínahña chóna ti xjeen tjan.

<sup>27</sup>Kjánchó ch'in Jesús, ndáchro: —Titohé senó sinie ti ixjan, kixin jehya jína chrókuakítsjahá xjan ti niotja ndá chrótjahá ti koniá chrókjonie va.

<sup>28</sup>Ndá jehe tjan kjuátehe tjan, ndáchro tjan:

—Chaxín, kjánchó ti koniá tjejó chrínkí ti mesa la inie va tot'ó ti nkehe t'óxñjin ti chájan.

<sup>29</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro: —Chaxín ndoá ndáchrúa.

Sátjia kixin ti nchakuén jínahña la ó kjuixin k'uaxrjexín ti xjaan —ichro ch'an.

<sup>30</sup>Ndá ti ó kjuíji tjan ndoé tjan, la k'uíkon tjan kixin ti xjeen tjan la ó jína itjen tjan tjetsínkaták'á tjan ti cama kixin ó tsík'axrje ti nchakuén jínahña.

### Kuitohé jína ijnko nkexro tienhña la ko nixjahya

<sup>31</sup>Ndá ch'in Jesús k'uaxrjexín ti chjasin Tiro la k'uatsínka ch'an ti chjasin Sidón la ko k'uatsínka

ch'an Decápolis la kjuíji ch'an ti ndañao Galilea. <sup>32</sup>Ndá kjuíkáo sin ijnko nkexro tienhña la ko nixjahya. Ndá chrónoéhe sin ch'in Jesús kixin tsjak'etja itja ikja ti nkexro a kixin tsitohé jína. <sup>33</sup>Ndá ch'in Jesús k'uaxrjentáko ch'an jehó ti nkexro tienhña. La ndedo itja ch'an chr'áxehen ch'an ndatsjon ti nkexro a. La ko ti ndedo itja ch'an kuíkíte ch'an ndaté ch'an ndá kjuínchekákóxin ch'an ñejen ti nkexro a. <sup>34</sup>Ndá konta ch'an nkajní la k'uáváxin ch'an, la ndáchro:

—Efatá —mé tíha t'axrjexín: ¡Xitjahá!

<sup>35</sup>Ndá tuénxín xitjehe ndatsjon ti nkexro a, la ko kuitohé jína ti ñejen ch'an, ndá jína nixja ch'an.

<sup>36</sup>Ndá k'uetoan ch'in Jesús kixin tsochenkahya sin ninkexró, la kjónté xikaha k'uetoan ch'an, la ándosén sin, ícha xrichronka sin.

<sup>37</sup>La imá chrakon kaín ti chojni, la ndáchro sin:

—Kaín ti nkehe tjakoxin ch'an la jína. Ti chojni tienhña la tihin la ko ti chojni nixjahya la nixja.

### Ti noó mil chojni kjónie

(Mt. 15:32-39)

**8** <sup>1</sup>Ndá ijnko ñao nchónhña chojni k'uixikóchjina la chónahya sin nkehe sinie sin. Ndá ch'in Jesús k'uéyehé ch'an ti sin k'uájiko ch'an, la ndáchro ch'an:

<sup>2</sup>—Imá tikonóahá kaín ti sin i kixin ó iní ñao tjejókian sin la kohya nkehe sinie sin. <sup>3</sup>La tjinkakonhña tsétuahan sin sátsji

sin ndøe sin ti *naxa* kjoniehña sin, ti náhi la *ntja* ó ts'aniatéxin sin kjinta kixin iso sin la imá ikjín tsíkjixín sin.

<sup>4</sup>Ndá kjuátehe ti sin k'uájiko ch'an, ndáchro sin:

—¿Nkexrín chrókónoxín nkehe chrókjonie kaín sin kixin kohya nkehe ti tjejóni?

<sup>5</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—¿Nkekjaín niotja chontara?

Ndá jehe sin ndáchro sin:

—Yato niotja ó chóntani.

<sup>6</sup>Andá ch'in Jesús ndáche kaín sin kixin ts'ejótjaxín sin. Ndá kuákja ch'an ti yato niotja la chjéhe ch'an kjuasáya Díos ndá kóchrít'o ch'an. La chjéhe ch'an ti sin k'uájiko ch'an kixin ts'óxika sin, tsákja kaín ti sin tjejó ntiha. <sup>7</sup>La kjaxin chóna sin iso koche ntsíntsi, la chjéhe ch'an kjuasáya Díos la k'uetōan ch'an ts'óxika sin ti koche a. <sup>8</sup>Ndá kaín chojni kjónie sin la kókjéhe sin. Ndá ti ó kjuixin la xrenájín yato ntaxra ti nkehe tot'o tsíxehe. <sup>9</sup>Ti chojni kjónie mé chjina noó mil, ndá ch'in Jesús nixjehe ch'an sin ndá sákjuí sin. <sup>10</sup>Ndá kjuixin la k'uitótjenkao ch'an ti sin k'uájiko ch'an ijnko ntabarco, la sákjuí sin Dalmanuta.

**Ti sin fariseo tjanchia sin ijnko kjuaxroan ijié**

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

<sup>11</sup>\*Ndá ikui iso ti sin fariseo la jiehe nixjehe sin ch'in

Jesús la kjuanchia sin kixin chrókjuakoxin ch'an ijnko kjuaxroan ijié kuénté nkaya nkajni ndá tsitekaon sin kjaxin sin. <sup>12</sup>\*Andá ch'in Jesús mé k'uáváxin ch'an, la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuénté kixin ti chojni i la tjanchia sin ijnko kjuaxroan ijié? Chaxín ndáxrjan kixin ninkehó kjuaxroan tsjákojinhña ntihi —ichro ch'an.

<sup>13</sup>Ndá kuítohe ch'an ti sin a, la k'uit'ótjen ch'an ti ntabarco a ínaá, la sákjuí ch'an ti ijnko tóhe ndañao.

**Ti nkehe t'ánkixin niotja kuénté sin fariseo**

(Mt. 16:5-12)

<sup>14</sup>Ndá ti sin k'uájiko ch'in Jesús la tsík'itjáñehen sin tsíkjikohya sin nkehe sinie sin. Jehó nkokoja niotja ó chóna sin nkaxehen ti ntabarco. <sup>15</sup>\*Ndá ch'in Jesús k'uetōan ndáchro:

—Tsjehéra jina la chjiñéhña chrókuitekáonra ti nkehe nchek'ánkixin niotja ti sin fariseo la ko ti nkehe t'ánkixin niotja kuénté ti ch'in Herodes.

<sup>16</sup>Ndá ti sin k'uájiko ch'an mé ikjo kícho sin:

—¿Á xíkaha ichro ch'an kixin tsíkjikohyani niotja?

<sup>17</sup>Ndá kónohe ch'in Jesús nkehe ikjo sin kícho sin la ndáchro:

—¿Nkekuénté itjóra kixin chontahyara niotja? ¿Á *naxa*

tiénxinhñara la ko noahñara ní? ¿Á kaínhña asánra tinkachónkira Díos ní? <sup>18</sup>\*¿Á t'íkonxínhñara ikonra la ko á tiénxinhñara ndátsjonra?, la ko, ¿á xráxinkákonhñara ní? <sup>19</sup>Ti ó kóchrít'ua ti in'ó nioṭṭja kjónie in'ó mil chojni la, ¿nkekjaín ntaxra kjuénájinra ti tot'o nioṭṭja tsíxehe?

Ndá jehe sin, ndáchro sin:  
—Teyó ntaxra.

<sup>20</sup>La ndáchro ch'in Jesús:  
—Ndá ti kóchrít'ua yato nioṭṭja kjónie noó mil chojni la, ¿nkekjaín ntaxra kjuénájinra ti tot'o nioṭṭja tsíxehe?

Ndá ndáchro sin:  
—Yato ntaxra.

<sup>21</sup>Ndá ndáchro ch'an:  
—¿Ndá nkexrín naxa tiénxinhñara?

**Chjasin Betsaida kuitohe jína ijnko nkexro t'íkonhña**

<sup>22</sup>Andá chr'éxin kjuíji sin chjasin Betsaida, la kjuikao sin ijnko nkexro t'íkonhña. La chrónoéhe sin ch'in Jesús kixin chrókjuinchekitohe ch'an jína ti nkexro a. <sup>23</sup>Ndá ch'in Jesús mé itsé ch'an itja ti nkexro t'íkonhña, la k'uaxrjentáko ch'an ikon chjasin. Ndá kjuíncheka ch'an ndaté ch'an ikon ti nkexro a la ko kjuak'etja tja ch'an, ndá kjuanchankí ch'an:  
—¿Á ó t'íkuan ní?

<sup>24</sup>Ndá ti nkexro t'íkonhña la ndáchro:

—T'íkuan ti chojni a éxi inta yoa, kjánchó itji sin —ichro ch'an.

<sup>25</sup>Ndá xíkjak'etja ch'an itja ch'an inaá ikon ti nkexro a. Ndá ti nkexro a k'uíkon jína la kaín ti chojni tjejó ikjín la jína k'uíkon ch'an. <sup>26</sup>Ndá k'uuetuehen ch'in Jesús ti nkexro kuék'íkonhña kixin sátsji ndoe, la ndáchro ch'an:

—T'ixenhña ti chjasin la ko ninkexró chenkahya tíhi —ichro ch'an.

**Pedro chrónka kixin Jesús mé ti Cristo**

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

<sup>27</sup>Andá ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an mé sákjuí sin iso chjasin intsi kuénté Cesarea nonte Filipino. Ndá ti tjejóya sin ntia la kjuanchankí ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkechro chojni kixin nkexro ti janhan?

<sup>28</sup>\*Ndá ndáchro sin:

—Iso sin ndáchro kixin jaha mé Juan Bautista, iso sin la ndáchro kixin jaha mé Elías. Andá iso sin mé ndáchro kixin jaha mé ijnko ti sin k'uéchronka itén Díos ósé.

<sup>29</sup>\*Ndá kjuanchankí ch'an, ndáchro ch'an:

—Andá jahara nkechro, ¿nkexro ti janhan?

8:18: Jer. 5:21; Ez. 12:2; Mr. 4:12. 8:28: Mr. 6:14, 15; Lc. 9:7, 8.  
8:29: Jn. 6:68, 69.

Ndá kjuátehe ch'in Pedro,  
ndáchro:

—Jaha mé ti Cristo.

<sup>30</sup> Kjánchó ch'in Jesús k'uetōan  
ch'an kixin tsochenkahya sin  
ninkexroé nkexro ti jehe ch'an.

**Ch'in Jesús chrónka kixin  
its'en**

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

<sup>31</sup> Ndá kjuankíxín kjuako ch'in  
Jesús kixin ti Xjeen Díos k'óna  
Chojni la ticháxín tsjasóte la ko  
kaín ti sin táda t'etōan nínko  
la ko ti sin t'etōan kuénté ti  
sin nchat'á la ko ti sin tjako  
ley mé tsotjinkakonhña sin ti  
jehe ch'an. La ts'óná sin ti jehe  
ch'an, kjánchó nixin ñao la  
tsoxechón ch'an ínaá. <sup>32</sup> Mé kaín  
tíha chrónka ch'an, ndá ch'in  
Pedro kuakitsjenta ti ch'in Jesús  
la tjinkaon chrókjuenduéhe  
kixin xikaha ichro ch'an. <sup>33</sup> Ndá  
kuinkátjía ch'in Jesús, komá ti  
teyó sin. Ndá kjuenduéhe ti ch'in  
Pedro, ndáchro:

—;Sátjixian ntihi, Satanás!

Jaha la tjenkayáxinhña ti nkehe  
tjinkaon Díos. Jehó tjeenkayáxian  
éxi tjenkayáxian chojni ó.

<sup>34</sup> \*Ndá k'ueyéhe ch'an ti  
sin kjueyá ch'an la ko ti sin  
tsíkáchjina. Ndá ndáchro ch'an:

—Ti nkojinra tjinkáonra  
tsochrehéra ti janhan la ticháxín  
tsitōhéra kaín ti nkehe tjaké  
asánra, ndá tsamára ti ntacruz

kuéntára, la chréhéra ti janhan.

<sup>35</sup> \*Kixin kaín ti nkexro tjinkaon  
sinchekaá asén la ts'itjáña. Andá  
ti nkexro sinchek'itjáñaxín asén  
kixin tinkáchónki ti janhan la ko  
ti itan tsjajon kjuachón, mé tsaá  
sin. <sup>36</sup> ¿Nke tsohen chrókjuacha  
ijnko chojni chróchóna kaín  
ti nkehe sífn chjasintajni,  
ndá chrókjuinchek'itjáña  
sin ti kjuachón? <sup>37</sup> O, ¿nkehe  
chrókjuajon chojni ndá  
chróchóna ti kjuachón?

<sup>38</sup> Ti nkojín nkexro tsoyéhe  
tinkáchónki ti janhan la ko  
ti itan kuéntana nkayakon ti  
chojni chóna ijie, la kjaxin ti  
Xjeen Díos k'óna Chojni mé  
tsoyéhe ch'an tsondáchro ch'an  
kixin chóxin ch'an ti jehe sin ti  
ó tsokjan ch'an tsikao ch'an ti  
kjuachaxin ijie kuénté It'é ch'an  
la ko ti sin ángel.

**9** <sup>1</sup> Kjaxin ndáchro ch'an:  
—Chaxín ndáxrjan kixin  
isora tjejora ntihi la naxa  
ts'enhñara ts'ikonjñara itsi ti  
kjuachaxin ts'etōan Díos.

**K'uixitoxin nkexrín tsjehe ch'in  
Jesús**

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

<sup>2</sup> \*Ndá k'uaatsínka injon ñao, la  
ch'in Jesús sákjuiko ch'in Pedro,  
Jacobo la ko ch'in Juan ijnko ijna  
noi, la ntiha k'uíkon sin kixin  
k'uixitoxin tsjehe ch'in Jesús.

<sup>3</sup> Ti iké ch'an la imá kótjakini la



ko imá tjóá éxi chrintá tsjehe, la kohya nkojín nkehe ntihi chjasintajni chrókuinchetjóá ti ika kixin chrókuítóhe xíkaha. <sup>4</sup>La k'uúikon sin ntiha itjen ch'in Elías la ko Moisés tjejóto sin ch'in Jesús. <sup>5</sup>Ndá Pedro ndáche ti ch'in Jesús:

—Maestro, jína kixin tjejóni ntihi. Sich'énani iy'á its'uan; ijnko kuéntá, ijnko kuénté Moisés la ko ijnko kuénté Elías.

<sup>6</sup>Mé xíkaha ichro ch'an kixin kaín sin imá chrakon sin la í noehña sin nkehe tsixro sin. <sup>7\*</sup>Ndá ikui ijnko itji kjuejóyakjan sin. La chríkjan ti itji mé kuíhin sin itén ijnko nkexro, ndáchro:

—Tíhi mé xjana, imá tjuaha. Tihínra ti nkehe tsjako ch'an.

<sup>8</sup>Ndá ti ó tsjehe sin nkuúxín ti tjejó sin la í kohya ninkexró. Jehó ch'in Jesús itjen.

<sup>9</sup>Ndá ti ó k'uúinkajinxin sin ti ijna, la k'uútoan ch'in Jesús kixin ninkexró tsochenkahya sin ti nkehe k'uúikon sin hasta tsoxechónjña ti Xjeen Díos k'óna Chojni. <sup>10</sup>Ndá ninkexró chénkahya sin ti nkehe k'uúikon sin la jehó sin mé tjejóto sin kixin nkehe t'axrjéxin ti nkehe chrónka ch'an kixin tsoxechón ch'an inaá. <sup>11\*</sup>Ndá kjuanchankíhi sin ch'in Jesús, ndáchro sin:

—¿Nkekuénté ndáchro ti sin tjako ley kixin ticháxin itsi ch'in Elías sao? —ichro sin.

<sup>12</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín saoxín itsi ch'in Elías, tsjasiyóxin kaín nkehe. ¿Andá nkehe ndáchro xroon itén Díos kixin nkehe tsohen ti Xjeen Díos k'óna Chojni? Ndáchro kixin ticháxin tsjasóte ch'an la ko tsjikosáyeheya chojni ti jehe ch'an. <sup>13</sup>Kjánchó ndáxrjan kixin Elías la ó ikui, la kjuínchekjasóte sin ch'an éxi kóxríhin sin, éxi nixja ti xroon itén Díos kixin xíkaha tsohen —ichro ch'in Jesús.

**Ijnko xjan chóna nchakuén  
jínahña kuitóhe jína**  
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

<sup>14</sup>Andá ti ó ikjan sin ti kuítóhe íso ti sin k'uájiko ch'an, la k'uúikon sin kixin nchónhña chojni tsíkantatjen ti jehe sin, la kjaxin ntiha tjejó iso ti sin tjako ley tjejóto sin. <sup>15</sup>Ndá ti ó k'uúikon sin ch'in Jesús la kaín sin kóchéhe sin, la tinká sin sákjuinixjehe sin ch'an. <sup>16</sup>Ndá jehe ch'an kjuanchankí ch'an, ndáchro ch'an:

—¿Nkehe ti itjóra sin?

<sup>17</sup>Ndá ijnko sin tjenkákjan ntiha la ndáchro:

—Maestro, kjuikaoni ti xjeeni chóna nchakuén jínahña la xrokjuahya nixja. <sup>18</sup>Ti ó t'ixehen ti nchakuén jínahña asén ch'an la tjáka nonte, la ko ndalóxrjo t'axrjéxin ir'ua ch'an la ñetaón ñeno ch'an, la í tjachahya ch'an. Ndá xrjanoáhá ti sin xrikoja kixin

chrókuakitsje sin ti nchakuén  
jínahña, kjánchó kjuachahya sin.

<sup>19</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús,  
ndáchro:

—Jahara chojni chaxínhña  
titekaon Díos. ¿Xá hasta nkekjaín  
ñao tjinkáonra ts'ejóni? ¿Xá  
hasta nkekjaín ñao tsjácha  
tsjak'e tsjákohára? Xrákoara  
ntihi ti xjan méhe.

<sup>20</sup>Ndá kóchjinako sin ti xjan.  
Ndá ti nchakuén jínahña ti  
ó k'uúkon ti ch'in Jesús la  
kjuínchek'aniáte ti xjan, la  
k'uitsínka nonte la tsénta inche  
la ko sít'axrxéxin ndalóxrjo  
ti ir'ua. <sup>21</sup>Ndá ch'in Jesús  
kjuanchankíhi ti it'é ti xjan,  
ndáchro:

—¿Ndesi nkesá xíkaha tóhen ti  
xjan í?

Ndá ndáchro ti it'é ti xjan:

—Ndesi xjantsí ch'an. <sup>22</sup>La  
tjixón la ti nchakuén jínahña  
mé tjákate xjan xrohi la ko  
tjákaní xjan ìnta kixin tjinkaon  
chrók'óná ti xjan. Méxra ti  
tsjacha sich'e nkojín nkehe la  
tjikonoéhéni, tjinkitsani.

<sup>23</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti tsitekaon la kaín nkehe  
la jína tsohen, kixin ti nkexro  
titekaon Díos la jína tsohen kaín  
nkehe.

<sup>24</sup>Ndá ti it'é ti ixjan la itsen  
kjuátehe, ndáchro:

—Jeén titekaoni. Tsjinkitsani  
kixin antsí chrókuitekaoni ti jaha  
—ichro ch'an.

<sup>25</sup>Ndá ti ó k'uúkon ch'in Jesús  
kixin itsje chojni kóchjina

la ndáche ch'an ti nchakuén  
jínahña:

—Jaha nchakuén jínahña  
nchenixjahya chojni la ko  
nchekiéhña chojni. Ijje  
tétuanhan t'axrxéxian ti xjan i la  
ko í kjanhña ínaá —ichro ch'an.

<sup>26</sup>Ndá ti nchakuén jínahña mé  
k'óyako la ko kjuínchek'aniáte ti  
xjan, ndá k'uaxrje. La éxi k'uén  
ti ixjan kuítóhe la itsje chojni  
ndáchro kixin ó kjuixin ik'uén  
xjan. <sup>27</sup>Kjánchó ch'in Jesús itsé  
itja ti ixjan, la kjuínchek'inkatjen  
ch'an.

<sup>28</sup>Ndá ti ó k'uúxehen ch'in  
Jesús jnko nchia, la ti sin  
k'uájiko ch'an mé kjuanchankí  
sin ndáchro sin:

—¿Nkekuénté kixin jeheni  
la kjuachahyani kuakitsjeni ti  
nchakuén jínahña?

<sup>29</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro  
ch'an:

—Ticháxin nchónhña  
tsochronoéhéra T'aná la ko  
sintehyara ndá jína tsakítsjera ti  
nchakuén jínahña —ichro ch'an.

**Ch'in Jesús chrónka ínaá kixin  
its'en**

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

<sup>30</sup>Ndá ti ó sákjuixin sin ntiha  
la k'uatsínka sin Galilea. Kjánchó  
ch'in Jesús la tjinkakonhña kixin  
tsonohe chojni kixin ntiha itjen  
ch'an <sup>31</sup>kixin tjetjakohe ch'an ti  
sin k'uájiko ch'an, ndáchro ch'an:

—Ti Xjeen Díos k'óna Chojni  
mé tsotsé sin la ko tsjikaán sin  
ti tjejó ti sin t'etoan la ko ts'óná

sin ch'an, kjánchó ti ñao níxin la tsoxechón ch'an ínaá —ichro ch'an.

<sup>32</sup> Kjánchó jehe sin la kienxínhña sin ti nkehe ndáchro ch'an la chrakon sin chrókjuanchankíhi sin ch'an nkehe t'axrjexín tíha.

**¿Nkexro ti imá tjeotan?**

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

<sup>33</sup> Ndá ti kjuíji sin Capernaum, ti ó tjejó sin nchia la ch'in Jesús kjuanchankí ch'an ndáchro ch'an: —¿Nkehe tinkakjóra kichuara ti ikuini ntja?

<sup>34</sup> \*Kjánchó jehe sin la táníkoá sin kixin ti ikui sin ntja la nkákjo kícho sin kixin nkexro ti antsí tjeotan. <sup>35</sup> \*Ndá ch'in Jesús kjuák'etjxin la k'uéyehē ti teyó sin k'uájiko, la ndáchro:

—Ti nkojinra tjinkáonra ts'ónara jnko nkexro tjeotan la ticháxin sínchentsíra asánra, la ko tsjínkítsara ti iso chojni —ichro ch'an.

<sup>36</sup> Ndá k'uéyehē ch'an jnko xjan la kjuák'e ch'an nkosiñe ti tjejó sin, ndá kjóa ch'an ti ixjan la ndáchro ch'an:

<sup>37</sup> \*—Ti nkojín nkexro tjinkítsa ijnko ixjan éxi tíhi kixin tinkáchónki sin ti janhan la tjinkítsa sin ti janhan la ko ti nkexro ichr'án ti janhan —ichro ch'an.

**Ti nkexro nínkakohña la tjinkítsa ti jeheni**

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

<sup>38</sup> Ch'in Juan ndáchro:

—Maestro, k'uífkoni ijnko nkexro mé kjuachaxin ihniá kuakitsjexín ch'an nchakuén jínahña chóna chojni. Ndá k'uētueheni ch'an kixin xikahña sich'e ch'an kixin xriko hyani ch'an, ichroni.

<sup>39</sup> Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Titohé ch'an kixin ninkexró tjasixín kjuaxroan kjuachaxin níná, chrók'uándaxínhin ti janhan. <sup>40</sup> \*Kixin ti nkexro nínkakuenhñani la tjinkítsa ti jeheni. <sup>41</sup> \*Andá ti nkojín nkexro tsjajonxin níná kjónté jnko vaso ìnta kixin tinkachónkira Cristo, la chaxín ndáxrjan kixin ts'áyéhe sin ti nkehe jína.

**Ti nkehe ts'itsínkaxín chojni**

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

<sup>42</sup> \*Ti nkojín nkexro tsjachrè ijnko ixjan tinkáchónki ti janhan kixin tsjasin sin ijie, la ícha jína chrókjuincheteyá sin ti nkexro a ijnko xrochre la chrók'uénki sin ndañao. <sup>43</sup> \*Ti itjá tjásixián ijie la ícha jína chrókochrínña, kixin kjónté nkokoq itjá chróchóna la chróchonta ti kjuachón nkochrín, ke chróchóna yóí itjá ndá sáchrokjia ti síin

9:34: Lc. 22:24. 9:35: Mt. 20:26, 27; 23:11; Mr. 10:43, 44; Lc. 22:26.

9:37: Mt. 10:40; Lc. 10:16; Jn. 13:20. 9:40: Mt. 12:30; Lc. 11:23. 9:41: Mt. 10:42.

9:43: Mt. 5:30.

xrohi, <sup>44</sup>ti síin kos̄into t'enhña la ko síche xrohi nkochr̄xín ts'ankahya. <sup>45</sup>Ti totá t̄jásixián ij̄ie la ícha j̄ina chrókóchr̄nj̄na kixin chróchón̄ta ti kjuachón nkochr̄xín, kjónté nkok̄oa totá, ke chróchón̄ta yóí totá ndá sáchrók̄jia ti síche xrohi, <sup>46</sup>ti síin kos̄into t'enhña la ko síche xrohi nkochr̄xín ts'ankahya. <sup>47</sup>\*Andá ti ikuan t̄jásixián ij̄ie la ícha j̄ina chrókuakitsjenkiá kixin chróchón̄ta ti kjuachón nkochr̄xín, kjónté nkok̄oa ikuan, ke chróchón̄ta yóí ikuan ndá sáchrók̄jia ti síche xrohi, <sup>48</sup>\*ti síin kos̄into t'enhña la ko síin xrohi nkochr̄xín ts'ankahya.

<sup>49</sup>'Kixin kaín chojni ticháx̄in ts'atsínkax̄in ti xrohi. <sup>50</sup>\*Ti x̄ijnta la j̄ina. Andá ti chrókuankehe ti x̄ijnta la í xitjahya chrókóx̄ijnta ínaá. Méxra chrók'ónara éxi ti x̄ijnta, la kjuaxróxin chrók'uejok̄oara kichuara.

**Chrónka Jesús kixin  
chrókjuákeheya kicho sin**  
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

**10** <sup>1</sup>Ch'in Jesús k'uaxrjex̄in Capernaum la sákjuí ch'an Judea la ko ti chjasin síin tóhe ndar̄ío Jordán. Ndá nchónhña chojni kónkotsé sin ti itjen ch'an. Ndá kjuank̄ix̄in kjuako ch'an éxi kuéhen ch'an. <sup>2</sup>Ndá iso sin fariseo kóchjina, la kjuanchankí sin kixin

tjinkaon sin chrókjuach̄ax̄in sin ch'an, la ndáchro sin:

—¿Síin kjuachax̄in tsákehe ij̄nko chojni ti ichjién ní?

<sup>3</sup>Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—¿Nkehe k'uetuahan Moisés?

<sup>4</sup>\*Ndá ndáchro sin:

—Moisés kjuajon kjuachax̄in kixin ts'óna ij̄nko xroon tsákja ti chojnichjin ndá j̄ina tsítóhe kicho sin.

<sup>5</sup>Ndá ch'in Jesús, ndáchro:

—Jahara la icha as̄ánra, titekákonhñara, mé x̄ikaha k'uet̄oan Moisés ts'óna ti xroon a. <sup>6</sup>\*Kjánhó ti xránkix̄ix̄in ti ó kjuích'éna Díos kaín nkehe la kjuích'éna ch'an ij̄nko chojnindoa la ko ij̄nko chojnichjin. <sup>7</sup>\*Méxra ti chojnindoa la tsítóhe ti it'é la ko ñé la tsákja ti ichjién <sup>8</sup>la yóí sin ts'óna sin éxi nkok̄oa chojni. Méxra í jehya yaá chojni. Náhí, nkok̄oa chojni. <sup>9</sup>Méxra ti nkexro kónkojiéxin Díos, la chrók'uítoehya kicho sin.

<sup>10</sup>Ndá ti ó kjan sin nchia la ti sin k'uájiko ch'an mé kjuanchankí sin kuénté tíha.

<sup>11</sup>\*Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti nkojín nkexro tsjákehe ichjién ndá tsákja ij̄nko ichjin la tsjasihin ch'an ij̄ie. <sup>12</sup>La kjax̄in ti j̄nko chojnichjin tsjákehe ti x̄i, ndá tsákja ij̄nko chojnindoa la kjax̄in tjan tjasin tjan ij̄ie.

9:47: Mt. 5:29. 9:48: Is. 66:24. 9:50: Mt. 5:13; Lc. 14:34, 35.

10:4: Dt. 24:1-4; Mt. 5:31. 10:6: Gn. 1:27; 5:2. 10:7: Gn. 2:24.

10:11: Mt. 5:32; 1Co. 7:10, 11.

**Ch'in Jesús kjuíncheñao xjan**

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

<sup>13</sup>Ndá kjuikao sin xjeen sin kixin tsjak'etja itja ch'in Jesús. Ndá ti sin k'uájiko ch'an mé kónínkakohen sin ti sin kjuikao ti ixjan. <sup>14</sup>Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús la kónínkaon ch'an, ndáchro ch'an:

Titohéra ti xjan tsoxrakoa ti itjén, la t'ínkakuénhñara xjan kixin ti kjuachaxin kuènté Díos mé tóyóhe ti nkexro t'óna éxi ti xjan i. <sup>15</sup>\*Chaxín ndáxrjan kixin ti nkexro ts'ónahña éxi ijnko xjan la xitjahya ts'ixehen sin ti ts'etöan Díos.

<sup>16</sup>Ndá kjóa ch'an ti ixjan la kjuak'etja tja ch'an la kjuíncheñao ch'an xjan.

**Ijnko ndasoá rico nixjehe ti ch'in Jesús**

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

<sup>17</sup>Andá ti ó sákjuí ch'in Jesús la tinká ijnko nkexro, kóchjina, kjuák'exín toch'in nkayakon ch'in Jesús, la ndáchro:

—Jaha, Maestro jína, ¿nkexrín chrókjuich'eni ndá chrók'uitjani ti kjuachón nkochrín?

<sup>18</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkekuènté ndáchrua kixin jína janhan? Jehó nkokoá nkexro mé jína; tíha la Díos.

<sup>19</sup>\*Jaha ó noha nkehe k'uetöan Díos: “Chrokjuacheéhya

kichua, chrók'oñáhña chojni, Chrókueéhya la ko chrókjöntahya kichua la ko chrókjuich'iahya la ko chróchontehé kjuasàya it'á la ko iná.”

<sup>20</sup>Ndá kjuátehe ti nkexro a, ndáchro:

—Maestro, kaín tíha la kjuínchexiteyáni ndesi k'uánkíni.

<sup>21</sup>Ndá ch'in Jesús komá ti nkexro a la kuikonoéhe ch'an. Ndá ndáchro ch'an:

—Naxa t'itjáña jnko nkehe sich'e. Sátjia, nchekjia kaín ti nkehe chonta. Andá ti chichaon sinchekjixián ti nkehe chonta la nchekitonhén ti sin nóa, ndá ti nkehe tjete la tsochonta nkaya nkajní. Andá ti ó tsjixin la chréhé ti janhan —ichro ch'in Jesús.



© 1996 David C. Cook

*Ti ch'in ntasoá chóna itsjé nkehe tjete (Mr. 10:21)*

10:15: Mt. 18:3. 10:19 a: Ex. 20:13; Dt. 5:17; b: Ex. 20:14; Dt. 5:18; c: Ex. 20:15; Dt. 5:19; d: Ex. 20:16; Dt. 5:20; e: Ex. 20:12; Dt. 5:16.

<sup>22</sup>Ndá ti ó kuíhin ch'an xíkaha, la nóaxin kjuák'e ch'an sákjuí ch'an kixin imá itsjé nkehe tjete chóntha ch'an.

<sup>23</sup>Ndá ch'in Jesús komá ti sin tjejó ntiha, la ndáche ch'an ti sin k'uájiko ch'an:

—Imá ixra ts'ixehen ti t'etoan Díos ijnko nkexro chóntha nchónhña nkehe tjete —ichro ch'an.

<sup>24</sup>Ndá tóxakohen ti sin k'uájiko ch'an kixin xíkaha ichro ch'an. Ndá inaá ndáchro ch'an:

—Ti sin jehó tjejá ti nkehe tjete tsochóntha la imá ixra ts'ixehen sin ti t'etoan Díos. <sup>25</sup>Antsí xrahya chrók'uatsínka ijnko kokamello ti tjexrja tjar'in ntachika, ke ijnko nkexro chóntha itsjé nkehe tjete chrók'uixehen ti t'etoaxín Díos —ichro ch'in Jesús.

<sup>26</sup>Ndá ti ó kuíhin sin xíkaha, la antsí kóxakohen sin. Ndá kjuanchankíhi kicho sin:

—Ti xíkaha la, ¿xá nkexro tsjacha tsaá? —ichro sin.

<sup>27</sup>Ndá ch'in Jesús komá ti jehe sin, la ndáchro:

—Chojni la tsjachahya sinchexiteyá tíha, kjánchó Díos la jína sich'e kaín nkehe, kixin Díos la kohya nkehe imá ixra.

<sup>28</sup>Ndá ch'in Pedro ndáchro: —Inchéni, jeheni kuítóheni kaín nkehe chóntani, ndá chréheni ti jaha.

<sup>29</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti nkexro tsítóhe ndoe, o kicho ndoa o ichjin, o it'é o ñé o ichjién o xjeen o nontee kixin tsochréhe ti janhan la ko ti itan tsjajon kjuachón, <sup>30</sup>la ntihi chjasintajni mé ts'áyéhe sin ciento vece ndoe sin, kicho sin, ñé sin, xjeen sin la ko nontee sin. Kjónté tsjasóte sin ntihi chjasintajni la chr'éxin tsochóntha sin ti kjuachón nkochrín. <sup>31</sup>\*Kjánchó itsjé ti sin imá tjetoan ijie la ti ñao a la kanhño tsotjetoan sin. Andá itsjé ti sin kanhño tjetoan ijie, la ti ñao a la ts'óna sin ijnko nkexro imá tjetoan.

#### Chrónka ch'in Jesús kixin its'en

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

<sup>32</sup>Ndá tjejótti sin, chr'in sin ti ntja sátsji Jerusalén. Ndá ch'in Jesús mé tjetaón ntja, la ti sin k'uájiko ch'an mé tóxakohen sin chrakon sin chréhe sin. Ndá k'uéyehe ch'an jehó ti teyó sin, ndá kjuankíxin chenka ch'an sin nkehe tsohen ch'an. <sup>33</sup>La ndáchro ch'an:

—Ijie sátsjini Jerusalén la ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsotsé sin, tsjikéhen sin ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley. Ndá ts'etoan sin kixin its'en ch'an la ko sinchek'ayéhe sin ch'an ti sin jehya judío sinchekjasóte sin ch'an. <sup>34</sup>Tsjanoá sin ch'an la ko tsjikite sin ndaté sin la ko tsjate sin, ndá ts'óná sin ch'an, kjánchó ti níxin ñao mé tsoxechón ch'an inaá.

**Ti nkehe kjuanchia Jacobo ko Juan**

(Mt. 20:20-28)

<sup>35</sup>Andá ch'in Jacobo la ko Juan, xjeen Zebedeo mé kóchjinehe sin Jesús la ndáchro sin:

—Maestro, tjinkaoni tsjánjua ti nkehe tjanchiani —ichro sin.

<sup>36</sup>Ndá kjuanchankí ch'in Jesús ndáchro:

—¿Xá nkehe tjinkáonra?

<sup>37</sup>Ndá ndáchro sin:

—Ti ó tsétuaxián ti kjuachaxin ijié kuèntá la chrókjuánjua kjuachaxin kixin ijnkoni la chrók'uak'etjaxini ti itjá chjina, la ti ijnkoni ti itjá ikjon.

<sup>38</sup>\*Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara la noahñara nkehe ti tjánchànara. ¿Á chrókjuachara chrók'uira ti nkehe itsjá its'ia ní la ko á chrókjuachara chrókuikitexíra éxi tsikite janhan ní? —ichro ch'an.

<sup>39</sup>Ndá jehe sin ndáchro sin:

—Tsjachani.

Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Chaxín its'ira éxi ti nkehe itsjá its'ia la ko tsikitera éxi tsikite janhan. <sup>40</sup>Kjánchó janhan la xitjahya tsjánjua kjuachaxin kixin ijnkora chrókjuak'era tjaná chjina la ijnkora chrókjuak'era tjaná ikjon kixin janhan la chontahya kjuachaxin tsjánjua tíha kixin ti sin a la ó xráxin kónoxín sin —ichro ch'an.

<sup>41</sup>Andá ti ó kuíhin ti ite sin kixin xikaha tsíndáchro ti sin a, ndá kjuankíxin kónínkakohen sin ti ch'in Jacobo la ko Juan.

<sup>42</sup>\*Ndá k'uéyehé ch'in Jesús kaín sin la ndáchro ch'an:

—Ó nohara kixin ti sin t'etóan chjasintajni la imá t'etuehen sin kaín chojni la ko ti sin imá tjetóan mé imá nchehnke sin kixin imá t'etóan sin. <sup>43</sup>\*Kjánchó jahara la xikahña chrókjuákoxinra. Ti nkojinra tjinkáonra chrókuétóanra la ticháxin saó chrókjuínkítsara íso sin. <sup>44</sup>Ti nkojinra tjinkáonra antsí chrókuétóanra, la ticháxin saó chrókjuich'ehéra ixra ti kichuara. <sup>45</sup>Kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé kuihya kixin chrókjuich'ehe chojni ixra ti jehe ch'an. Ikui ch'an kixin sich'e ch'an ixra la ko ts'enyákohen ch'an nchónhña chojni kixin tsaá sin.

**Ch'in Bartimeo kuitóhe jína**

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

<sup>46</sup>Ndá kjuíji sin chjasin Jericó. Ndá ch'in Jesús la ko ti sin k'uájiko ch'an la ko nchónhña chojni k'uaxrxéxin sin ti chjasin a. Ndá ntilha itjen ijnko nkexro t'ikönhña it'in Bartimeo, xjeen ch'in Timeo. Mé tjetjaxin ch'an chrínta ntja, tjanchak'á ch'an. <sup>47</sup>Ndá ti ó kuíhin ch'an kixin Jesús tsíkjixin Nazaret ó kuichjina, la kjuankíxin k'óyako ch'an ndáchro ch'an:

—Jesús, tsík'axrjeníxian David, tikonóhéni.

<sup>48</sup>La itsjé chojni k'uetuehen sin ch'an kixin tsotáni ch'an. Kjánchó ícha antsí itsen k'ueya ch'an ndáchro ch'an:

—Xjeen David, tikonohéni.

<sup>49</sup>Ndá ntahó kjuák'e ch'in Jesús. La k'uetōan ch'an:

—T'éyehéra ti nkexro a —ichro ch'an.

Ndá k'ueyehe sin ti nkexro t'ikohña la ndáchro sin:

—Tócháha la t'ínkatjen kixin tjet'èya ch'an.

<sup>50</sup>Ndá ik'ue ch'an ti ika t'itsáte ch'an, la k'uínkatjen ch'an, kóchjinehe ch'an ti ch'in Jesús.

<sup>51</sup>Ndá ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro:

—¿Xá nkehe tjinkaoan chrókjuít'aha?

Ndá kjuátehe ti nkexro t'ikohña ndáchro:

—Maestro, tjinkaoni chrók'uíkoní.

<sup>52</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ijie la jína sájtja. Ti kuitekaoan la kuítóxián jína.

Ndá ti nkexro t'ikohña la tuénxín k'uíkon, la chréhe ch'an ti ch'in Jesús.

**Ch'in Jesús k'uixehen  
Jerusalén**

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40;

Jn. 12:12-19)

**11** <sup>1</sup>Ndá ti ó kjuíjichjina sin Jerusalén chjinaxón ti chjasin Betfagé la ko Betania chok'èxín ti ijna Olivo, ndá

k'uetuehen ch'in Jesús yaá ti sin k'uájiko ch'an, <sup>2</sup>ndáchro ch'an:

—Sátjira ti chjasin intsí chok'èxín ti ntihi. Ndá ti ó tsjasánra ntiha la ts'ikonra tjechroé ijnko kolócho naxa ninkexró tjak'ekjenhña, tjasintankehéra va la tsjikōara va ntihi. <sup>3</sup>Andá ti nkojín chojni tsjanchankí nkekuènté xíkaha ich'era la ndáchrora: “Ti Maestro mé tichánxihin va ti ó tsjixin la tsjikaáni va”, ichrora.

<sup>4</sup>Ndá sákjuí sin la k'uíkon sin ti kolócho tjechroé chjinaxón ndója nchia ndá kjuasintankehe sin va. <sup>5</sup>Andá ti chojni tjejó ntiha la kjuanchankí sin:

—¿Nkekuènté tjasintankehéra ti kolócho? —ichro sin.

<sup>6</sup>Ndá kjuátehe sin éxi k'uetōan ch'in Jesús. Ndá xrájon kjuachaxin sákjuíko sin va.

<sup>7</sup>Ndá sákjuíko sin ti kolócho ti itjen ch'in Jesús. La iké sin kjuínchekamá sin va, ndá kjuák'ekjen ch'in Jesús.

<sup>8</sup>Ndá itsjé chojni kuakitsje sin ti ika t'itsáte sin la kjuasintaón sin nonte la ko íso sin la kóchríjin sin chaon ti ntayoa la kjuasintaón sin nonte kixin ts'atsínka ch'in Jesús.

<sup>9</sup>\*Andá ti sin sítaón ntja la ko ti sin chréhe la chéhe sin, kjuankíxín itsje sin ndáchro sin:

—Tsochjéheni kjuasáya Díos.

Jína ti nkexro kuixín kjuachaxin ihnié Ìnchéni. <sup>10</sup>Jína ts'etōan ti nkexro k'uaxrjeníxín it'èni



David. Kjuasáye Díos itjen nkaya nkajní —ichro sin.

<sup>11</sup>Ndá k'uíxehen ch'in Jesús Jerusalén la sákjuí ch'an ti n̄nko la tsjehe ch'an nkuíxín. Ndá ó kóndanonte la sákjuíko ch'an ti teyó sin, ti chjasin Betania.

**Ch'in Jesús kónínkakohen  
ijnko inta tohigo**  
(Mt. 21:18-19)

<sup>12</sup>Andá ti kón̄ao la k'uaxrjexín sin Betania, la ch'in Jesús mé ik'uén ch'an kjinta. <sup>13</sup>Ndá k'uíkon ch'an ikjín itjen ijnko inta higo chón̄ta iké yoa. Ndá sákjuitsjehe ch'an ti inta ákue tshaya ito. Ndá k'uíkon ch'an

kixin jehó chaon yoa chón̄ta kixin jehya ti ñao t'ón̄a tohigo.

<sup>14</sup>Ndá ch'in Jesús ndáche ti inta tohigo:

—Í ninkexró siniehña ti ito ts'ón̄a jaha.

Ndá ti sin k'uájiko ch'an mé kufhin t̄ha.

**Ch'in Jesús kjuínchetjóa n̄nko**  
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48;  
Jn. 2:13-22)

<sup>15</sup>Ndá kjuíji sin chjasin Jerusalén la k'uíxehen ch'in Jesús nkaxehen n̄nko. Ndá kjuankíxín k'uínkíté ch'an ti sin nchekjixin nkehe ntiha la ko ti sin t'ena nkehe la ko kóxitjen



© 1996 David C. Cook

*Jesús kjuínchetjóa n̄nko*  
(Mr. 11:15)

ch'an ti mesa tjinkíxin sin chichaon la ko ti silla tjejókjen ti sin nchekji kontóá <sup>16</sup>la kjuajonhña ch'an kjuachaxin kixin ts'atsínkako sin nkehe ti nkaxehen nínko. <sup>17</sup>\*La kjuakohe ch'an sin, ndáchro ch'an:

—Ndáchro xroon itén Díos: “Ti ndona<sup>c</sup> i mé it'in nchia tsochjéxin chojni Díos kjuasáya”, andá jahara tsíkijch'énara itjueé xíchee.

<sup>18</sup>Ndá ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin maestro tjako ley kuíhin sin tíha, la kjueya sin nkexrín chrók'óná sin ch'an, kjánchó chrakon sin kixin cóxríhjn chojni ti nkehe kjuako ch'an. <sup>19</sup>Andá ó kóntó la k'uaxrxéxin ch'an ti chjasin a, sákjuí ch'an.

**Tsíčámá ti inta t'óna tohigo**  
(Mt. 21:20-22)

<sup>20</sup>Ndá ti ó nchítjen, k'uatúsínka sin ti itjen ti inta t'óna to higo la k'uúikon sin kixin ó tsíčámáxin nuéé ti inta. <sup>21</sup>Ndá ch'in Pedro xráxinkaon ch'an ti nkehe tsíkóhen, la ndáche ch'an ch'in Jesús:

—Maestro, tsjehé ti inta t'óna tohigo kóninkákohén ijna la ó tsíčámá.

<sup>22</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Titekáonra Díos. <sup>23</sup>\*Chaxín ndáxrjan kixin ti nkojinra chróndáchera ti ijna i: “Sátjixian

ntihi, tjíkjiankiá ndañao”, la kaín asánra chrókuitekáonra kixin tsoxiteyá ti nkehe tsondáchrora, la chaxín tsoxiteyá. <sup>24</sup>Mé xíkaha ndáxrjan kixin kaín ti nkehe tsjanchehéra Díos ti tsitekáonra kixin chaxín ts'ayéhéra, la xíkaha tsohen. <sup>25</sup>\*Ti ó tsonixjehéra Díos, ndá naxa ninkákohénra nkojín nkexro, la chrók'uitjáñahanra tíha kixin It'ára itjen nkaya nkajní chrók'óxika ch'an ti ijie chontara. <sup>26</sup>Andá ti ts'itjáñahñara ti ijie kjuit'ahara ijnko chojni, la It'ára itjen nkaya nkajní la kjaxin ts'itjáñehña ch'an ti ijie chontara.

**Ti kjuachaxin chóna ch'in Jesús**

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

<sup>27</sup>Ndá xíkjan sin chjasin Jerusalén. Ndá xritjak'e ch'an nkaxehen ti nínko, la kóchjina ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley la ko ti sin táda t'etoan nínko, <sup>28</sup>la kjuanchankí sin:

—¿Nke kjuachaxin chonta kixin xíkaha ich'e? ¿Nkexro tjáha ti kjuachaxin kixin xíkaha kjuich'e?

<sup>29</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Kjaxin janhan tsjánchánkíhara ijnko nkehe, tjátehéra, ndá tsotjónkara nke kjuachaxin chonta janhan kixin

<sup>c</sup> 11:17 ndona mi casa

11:17 a: Is. 56:7; b: Jer. 7:11. 11:23: Mt. 17:20; 1Co. 13:2. 11:25: Mt. 6:14, 15.

xikaha it'a ti ixra i. <sup>30</sup> ¿Nkexro k'uetuehen ch'in Juan kixin tsikite chojni? ¿Á Díos ní o chojni ó? Tjátéhéra —ichro ch'an.

<sup>31</sup> Ndá kjuankíxín ikjo sin kícho sin:

—Ti tsondáchroni kixin Díos tsík'etuehen ti ch'in Juan, la tsjanchankí ch'an nkekuenté kuitekakuenhñani ch'an. <sup>32</sup> ¿Á chróndáchroni kixin chojni ó tsík'etuehen ch'an?

Kjánchó chrákonhen sin ti chojni kixin kaín sin nohe sin kixin ch'in Juan mé k'uénixja itén Díos. <sup>33</sup> Mé xikaha ndáche sin ti ch'in Jesús:

—Noehñani nkexro.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Kjaxin janhan tsoxrjankahya nkexro kjuajon kjuachaxín kixin xikaha it'a.

**Ch'in Jesús mé kjuíncheyóexin ti chojni ch'ehya xra jina**  
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

**12** <sup>1</sup> \*Ndá ch'in Jesús kjuíncheyóexin jnko nkehe, ndáchro:

—Ijnko nkexro kjuenkaxin itsjé inta ito uva nontee la ko kjuíchéna korra la ko ijnko tóye ts'éña sin ti to uva. La kjuíchéna ch'an ijnko tjat'ó imá noi kixin tsit'ótjen ch'an tsokotohe ch'an nkuíxín.

'La kjuínchekjen ch'an iso chojni sich'e ixra. Ndá sákjuí ch'an ikjín. <sup>2</sup> Ndá ti ó kjuixraká

ti ñao t'óna ito, ndá k'uetuehen ch'an ijnko ti nkexro ch'exín ixra kixin sátsjikjanchehe ti sin t'ayakohen ti nonte ti nkehe tóhen ch'an tókan. <sup>3</sup> Ndá ti sin t'ayakohen ti nonte mé itsé sin ti nkexro a, la kjuate sin la ninkehó chjéhya sin ch'an ndá sákjuí ch'an. <sup>4</sup> Andá ti inché ti nonte mé ichr'án ch'an ijnko nkexro. Ndá ti ó kjuíji ch'an ntiha, la kjuatexín sin ch'an ixro, la kjuíncheníhi sin ikja ch'an la ko k'uándaxihín sin ch'an. <sup>5</sup> Ndá ti inché ti nonte la ichr'án ch'an ijnko nkexro. Ndá tíhi la k'óná sin. Ndá chr'éxin la ti inché ti nonte mé ichr'án ch'an iso ti sin ch'ehe ixra ti jehe ch'an, kjánchó ti sin tjejó ntiha la kjuate sin la iso sin la k'óná sin.

<sup>6</sup> Ndá ó a ti nkokoaxón xjeen ch'an imá tjehe ch'an, ichr'án ch'an kixin kjuénkayáxin ch'an: “Ti xjana la tsochóntehe sin kjuasàya.” <sup>7</sup> Kjánchó ti sin t'ayakohen ti nonte la ikjo kícho sin: “Ti nkexro i mé ts'áyéhe kaín ti nkehe síin ntihi. Méxra ts'ónáni ch'an, ndá jeheni ts'áyéheni kaín tíhi”, ichro sin. <sup>8</sup> Ndá itsé sin ch'an, la k'óná sin ch'an, la kuakitsjexín sin ch'an ti nonte a.

<sup>9</sup> Ndá kjuanchankí ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Nkehe sich'e inché ti nonte a? Kjá itsi ch'an la ts'óná ch'an kaín ti sin t'ayakohen ti nonte,

ndá chróchjéhe ch'an ókjé chojni sich'e ixra.

<sup>10</sup> \*¿Á kjuinchekuáxinñara ti xroon itén Díos? Ndáchro:

Ti ixro náxrjónhña kuítóenta ti sin ch'éna tjat'o, mé k'óna ti xro tjetooan.

<sup>11</sup> Mé xikaha kjuích'e Inchéni Díos, la tíha mé ijnko nkehe imá náxrjón

—ichro ch'in Jesús.

<sup>12</sup> Ndá tjinkaon sin chrótsé sin ti ch'in Jesús chrókjuak'echjina kixin kaín ti ndáchro ch'an la jehe sin ndáchroxín ch'an. Kjánchó chrakon sin kixin nchónhña chojni kóchjina ndá kuítóhe sin ch'an, sákjuí ch'an.

**¿Á jína chrókjuenkehe sin gobierno?**

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

<sup>13</sup> Ndá ichr'án sin iso ti sin fariseo la ko iso ti sin kuènté Herodes kixin tsjanchankíhi sin ch'an iso nkehe kixin ti nduáhya tsjatehe ch'an la jína chrókjuanchia sin ijje. <sup>14</sup> Ndá ti ó kjuíji sin ti itjen ch'in Jesús, la ndáchro sin:

—Maestro, ó noheni kixin ti nkehe chronka la chaxín ndoá la jehya nkexrín tsjehe chojni tjénkayáxixián kixin á jína sin la ko ndoá tjákua ntje Díos. ¿Chronka á jína chrókjuenkeheni ti gobierno ní o náhi? ¿Á ticháxin tsjenkeheni sin ní o náhi?

<sup>15</sup> Kjánchó ch'in Jesús kjuátsoan ti nkehe nduáhya tjenkayáxin sin, la ndáchro ch'an:

—Jehya jína kixin tjáchaxinrani. Xrákoara ijnko chichaon kixin tsotsjaha.

<sup>16</sup> Ndá ti ó kjuajon sin ijnko ti chichaon, la kjuanchankí ch'an: —¿Nkexro ti tjenkáni ti chichaon i la ko nkexro ihnié chóna?

Ndá jehe sin ndáchro sin:

—Ch'in César.

<sup>17</sup> Ndá ch'in Jesús, ndáchro: —Chjehéra César ti nkehe kuènté ch'an; andá ti nkehe kuènté Díos la chjehéra Díos —ichro ch'an.

Ndá chrákon sin kixin xikaha kjuátehe ch'an.

**Kjuanchankí sin kuènté ti tsoxechón chojni**

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

<sup>18</sup> \*Ndá kóchjina ti sin saduceo titekakonhña kixin tsoxechón ti chojni tsík'en la kjuanchankíhi sin ch'in Jesús, ndáchro sin:

<sup>19</sup> \*—Maestro, Moisés mé tsíkjin xroon ndáchro kixin ti its'en ijnko savé chojni la naxa itjen ti ichjién ch'an la k'uíkonhña sin ixjan la ti kícho ti nkexro tsík'en mé chrókuákja ti tjan ik'án, ndá ti xjeen sin mé ts'óna éxi xjeen ti nkexro k'uén. <sup>20</sup> La ntihi k'uejó yato sin nkokqa kícho. Ndá ti ch'in sao mé k'uitja ichjién. Ndá ik'uén ch'an, kjánchó ninkehó

xjan k'uíkonhña sin. <sup>21</sup>Ndá ti ch'in tsoyo mé kuákja ch'an ti tjan ik'án ndá ik'uén ch'an kjaxin, la k'uíkonhña sin ixjan. Ndá ti ch'in níxin kuákja ch'an ti tjan a la xikaha kóhen ínaá. <sup>22</sup>La xikaha ti yato sin kuákja sin ti tjan a la kaín sin ik'uén sin la ninkehó ixjan k'uíkonhña sin. Ndá kjuixixín la ik'uén tjan kjaxin tjan. <sup>23</sup>Ndá ti ó tsoxechón kaín chojni la, ¿nkexro ts'óna xii tjan kixin kaín ti yato sin kótehe tjan?

<sup>24</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Nduáhya tjénkayáxinra jahara kixin noahñara nkehe ndáchro ti xroon itén Díos la ko chonhñara ti kjuachaxién Díos. <sup>25</sup>Kixin ti ó tsoxechón ti chojni tsík'en la í tsotehya sin la ko tsjajonhña sin xjeen sin tsotehe kixin ts'ejó sin éxi ti sin ángel ts'ejó nkaya nkajní. <sup>26</sup>\*Ti ñao tsoxechón ti sin tsík'en, la, ¿á kjuinchekuéaxinhñara ti xroon tsíkjin Moisés chrónka nkexrín nixjexín ch'an Díos ijnko ntayoa tjeche ní?, la ndáchro: “Janhan mé ti Díos tinkáchónki ch'in Abraham, Isaac la ko Jacob.” <sup>27</sup>Méxra ti Díos i la jehya Díos kuenté ti sin tsík'en. Náhí. Jehé ch'an mé Díos kuenté ti sin tjejóhón. Ndá jahara la tiénxinhñara la nduáhya tjénkayáxinra.

**Ti nkehe antsí tjetooan  
tsík'etooan Díos**  
(Mt. 22:34-40)

<sup>28</sup>Ndá ikui ijnko ch'in tjako ley kuíhin nkexrín kjuachaxin sin ch'in Jesús, la kuíhin ch'an kixin jína kjuátehe ch'an. Ndá kjuanchankí ch'an, ndáchro ch'an:

—¿Nkexéhe ti nkehe antsí tjetooan k'uetooan Díos?

<sup>29</sup>\*Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Ti nkehe antsí tjetooan k'uetooan Díos la tíhi: “Tihínra kaínra chojni Israel, Ìnehéni Díos mé nkokoa la kohya íjnko nkexro. <sup>30</sup>Kaín asánra la ko kaín kjuaxrexinkaon kuéntára la ko kaín ti fuerza kuéntára chrótjuèxinra Díos.” Tíhi ti nkehe antsí tjetooan tsík'etooan Díos. <sup>31</sup>\*Andá ti nkehe yaáxin la tóyóhe tíhi mé ndáchro: “Chrotjuéhéra kichuara éxi tjuéxinra asánra”, tíhi ti tsík'etooan Díos la kohya íjnko nkehe antsí tjetooan —ichro ch'in Jesús.

<sup>32</sup>\*Ndá kjuátehe ti nkexro tjako ndáchro:

—Ndoá ndáchrua, Maestro, kixin chaxín itjen nkokoxón Díos la í kohya íjnko. <sup>33</sup>\*Noheni kixin kaín aséni la ko kaín kjuaxrexinkaon kuénténi la ko kaín fuerza kuénténi

chrótjuèxíni Díos la ko chrótjuèheni kíchóni éxi tjuéxini aséni. Tíha mé antsí sínkí, ke ti iko chrók'óñáni chrókjuajoni chritaón ti altar chróchróxihini Díos.

<sup>34</sup> \*Ndá ti ó k'uíkon ch'in Jesús kixin jína kjuénkayáxin ti nkexro a, la ndáchro ch'an:

—Jaha la kjínhña itjen ti itjen kjuachaxin kuènté Díos.

Ndá kóxakohen sin la í ninkexró kjuanchankíhya íjnko nkehe.

**¿Xá nkexro It'é ti Cristo?**

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

<sup>35</sup> Ndá ch'in Jesús kjuako ch'an ti nínko, ndáchro ch'an:

—¿Nkexrín kixin ti sin tjako ley mé ndáchro sin kixin ti Cristo la ts'axrjeníxin ti ch'in David?

<sup>36</sup> \*Kixin ti Nchakuén Díos níxjaxín ch'in David, ndáchro:

Ínchéni Díos ndáche ti

Ínchéni:

“Tjak'e tjaná chjina hasta tsétuanjña,

kixin kaín ti sin nínkakohan ts'ejó sin chrínkí totá la tsétuèhén sin.”

<sup>37</sup> ¿Xá nkexrín kixin Cristo chrók'óna xjeen ch'in David kixin jehe ch'an ndáchro ch'an kixin Ínché ch'an ti Cristo? —ichro ch'an.

Ndá itsjé chojni kuíhin sin la kóxríhín sin ti nkehe kjuako ch'an.

**Ch'in Jesús chrónka nkehe ich'e ti sin tjako ley**

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

<sup>38</sup> Ndá ch'in Jesús kjuako ndáchro:

—Tankíehyara ti sin tjako ley. Jehe sin mé tóxríhín sin chrók'uinkáya sin ika kjíjin la ko tjinkaon sin kixin kaín ti chojni tsoxéta sin ntja la tsjikosáyehe ti jehe sin. <sup>39</sup> La ko tjejá sin ti nketí antsí náxrjón ts'ejótjaxín sin ti nkaxehen nínko. La ko ti ó tsikjinie sin la tjejá sin ti silla antsí náxrjón ts'ejótjaxín sin sinie sin. <sup>40</sup> La takitsje sin ndøe ti chojni ik'án. La ch'iyaxón sin, isé nixjehe sin Díos kixin tsondáchro chojni kixin imá jína sin. Ti sin a mé antsí tsjasóte sin.

**Ti nkehe kjuajon ti tjan ik'án**

(Lc. 21:1-4)

<sup>41</sup> Andá tjetjaxín ch'in Jesús nkaxehen nínko chjina itjen ti ntacajón tóxyeyéya chichaon. La tjetsjehe ch'an nkexrín nchónhña chojni chr'áxehen sin chichaon ti ntacajón. La kjaxin itsjé ti sin rico chr'áxehen sin nchónhña chichaon ti ntacajón. <sup>42</sup> Ndá kjaxin ikjui íjnko tjan k'án la ko nóa mé chr'áxehen tjan ti ntacajón yaá chichaon kanhño sínkí. <sup>43</sup> Ndá ch'in Jesús k'uéyehe ch'an ti sin k'uájiko ch'an, la ndáchro ch'an:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti tjan k'án i, nóa tjan, kjánchó antsí itsjé chr'áxeheh tjan ti ntacajón ke ti iso sin <sup>44</sup>kixin kaín sin la tjajon sin ti chichaon tsíxéhe sin ó. Ndá jehe tjan la kjónté nóa tjan, la kjuajon tjan kaín ti chichaon k'uéchónta tjan chrók'uite nkehe chrókjonie tjan.

**Ch'in Jesús chrónka kixin tsoxika nínko**

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

**13** <sup>1</sup>Andá ti ó k'uaxrjéxín ch'in Jesús ti nínko ndá ijnko ti sin k'uájiko ch'an ndáchro:

—Maestro, kjuánchí náxrjón ti ixro la ko ti nchia tsík'óna.

<sup>2</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—¿Á t'ikonra ti nchia ijié tsík'óna ní? Itsi ijnko ñao la ninkehó ti ixro i ts'ejókjenhña kícho, kaín tsoxika.

**Ti nkehe tsohen ti ñao tsjixixín**

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

<sup>3</sup>Andá sákjuí sin chritaón ti ijna Olivo chok'èxín itjen ti nínko. Ntiha kjuák'etjajin ch'in Jesús. La ch'in Pedro, Jacobo, Juan, la ko Andrés kjuanchankí sin:

<sup>4</sup>—Chronka nkesá tsohen kaín tíha la ko nkexrín tsonoheni nkesá tsoxiteyá —ichro sin.

<sup>5</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro ch'an:

—Tsjehéra jína kixin ninkexró chrókjuít'ayahyara. <sup>6</sup>Kixin nchónhña chojni itsi tsondáchro sin kixin jehe sin mé ti Cristo. Ndá xikaha sich'iyehé sin itsjé chojni.

<sup>7</sup>Andá ti ó tsinhínra kixin síin guerra la t'óná kícho sin la chróchrakonhñara, kixin ticháxin xikaha tsohen tíha, kjánchó naxa tsjejehya chjasintajni. <sup>8</sup>Ijnko nación tsjajonko ijnko nación. La nkuíxín ts'inki nonte, la itsjé chjasin tsokjinta la ko ts'ixité sin tsonínkaon sin. Kjánchó tíha la nantá tsoxrankixixón ti kjuatjoté.

<sup>9\*</sup>Tóxakohanra jahara kixin tsjikaánra sin nkayakon ti sin t'etoan, la nkaxehen nínko tsjatíaxínra sin. La ticháxin tsochjinara ti tjejó ti sin gobernador la ko ti sin rey kixin tinkachónkira ti janhan; ndá ntiha la tsjachara tsochronkara ti itan kuéntana nkayakon sin. <sup>10</sup>Kjánchó ticháxin sihin kaín chojni síin kaín nación ti itan jína tsaáxin sin. <sup>11</sup>Ti ó sátsjikoára sin, tsjikaánra sin ti tjejó ti sin t'etoan, la tóxakuanhñara nkehe tsjatehéra. Jehó chronkara ti nkehe tsjajon Díos tsondáchroa ti hora a, kixin jahyara tsonixjara. Náhí. Nchakuén Díos mé tsonixja. <sup>12</sup>Iso chojni la kjónté ti kícho sin tsjikaán sin kixin its'en la iso chojni la tsjikaán ti xjeen la ko kjáxin iso sin la tsonínkakohen sin

ti it'é sin la ko ti ñé sin la tsjikaán sin kixin its'en. <sup>13\*</sup>La kaín chojni tsonínkakohanra sin kixin tinkachónkira ti janhan. Kjánchó ti sin tsítóehya tsinkáchónki ti janhan hasta tsjixixín mé tsaá sin.

<sup>14\*</sup>Ti ó ts'ikonra tsjak'e ti nkehe jínahña ti chrókjuak'ehya éxi tsíndáchro ti profeta Daniel (ti nkexro nchekuáxin ti xroon i la chrókienxín sin jna), andá ti nkexro tjejó Judea la sátsji sin chritaón ijna ts'ejómá sin.

<sup>15\*</sup>Ti sin tjejó chritaón nchia la chrók'uinkajinhña sin, chrók'uixenhña sin nkaxehen nchia, chrókuákja sin nkojín nkehe. <sup>16</sup>Ndá ti sin tjejó nontee la í chrókjanhña sin chrókuákja sin ti ika t'itsáte sin. <sup>17</sup>La nóa ti chojnichjin ts'ejóyá ti ñao a la ko ti sin nchekakí ixjan.

<sup>18</sup>Chrokjuanchehe sin Díos kixin jehya nchakuén ikin chrókóhen tíha. <sup>19\*</sup>Kixin ti ñao a la imá kjuaxróxinhña ts'ejó chojni kixin kuènhña xikaha ndesi ti xránkixixín kjuách'éna Díos ti chjasintajni la xikahña tsohen ínaá. <sup>20</sup>Andá ti Díos chrókjuajon kjuachaxin kixin isé chrókóhen tíha, la ninxeró chrókuaáhya. Kjánchó Díos tikonoéhe ch'an ti sin tsíkjeýá ch'an la ts'etóan ch'an kixin tjoka ts'atsínka ti kjuachrakon a.

<sup>21</sup>Andá nkojín nkexro tsondáchro: “Tsjehéra, ntihi itjen ti Cristo”, o tsondáchro sin: “Tsjehé, ntiha itjen ch'an”, la chrókuitekákuenhñara sin. <sup>22</sup>Kixin itsi chojni tsondáchro kixin jehe sin mé ti Cristo la ko kjaxin itsi chojni nduáhya tsjako la tsjasin sin kjuaxroan ijié kixin sich'iyexín sin kjónté ti sin tsíkjeýá Díos. <sup>23</sup>Méxra chrókóxakohanra kixin kaín tíha la ó senó tjonkara kixin tsonohara.

**Itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni**  
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

<sup>24\*</sup>Andá ti ñao a ti ó ts'atsínka ti kjuachrakon la ti ñao la í ts'inkaséñaxinhña la ti nitjó la í tsjajonhña xrohi. <sup>25\*</sup>Ti konotsé la ts'ánótjexin nkajni la ti kjuachaxin síin nkajni la ts'inki. <sup>26\*</sup>Ndá ts'ikon sin ti Xjeen Díos k'óna Chojni itsi chríkjan itji, tsíkao ti kjuachaxin ijié. <sup>27</sup>Ndá tsochr'án ch'an ti sin ángel kuénté ch'an kuénté chjasintajni, tsjikjenájín sin kaín ti chojni tsíkjeýá ch'an.

<sup>28</sup>Chrokiénxinra ti nkehe sintayóaxián. Éxi ti inta t'óna ito higo ti ó sít'aña kahnté la nohara kixin í itsi nchakuén sóa <sup>29</sup>mé xikaha ti ó ts'ikonra tsohen kaín tíhi, la ó kuichjina ti tsjeje chjasintajni. <sup>30</sup>Chaxín ndáxrjan kixin kaín tíha tsohen ti naxa t'enhña ti chojni síin chjasintajni

13:13: Mt. 10:22. 13:14: Dn. 9:27; 11:31; 12:11. 13:15: Lc. 17:31.

13:19: Dn. 12:1; Ap. 7:14. 13:24 a: Is. 13:10; Jl. 2:10, 31; 3:15; Ap. 6:12; b: Is. 13:10; Ez. 32:7. 13:25 a: Is. 34:4; Ap. 6:13; b: Jl. 2:10.

13:26: Dn. 7:13; Ap. 1:7.



ti ñao a. <sup>31</sup>Ti nkajní la ko ti chjasintajni la ts'itjáña. Kjánchó ti nkehe ndáxrjan la ts'itjáñahña nkochrín.

<sup>32</sup>\*<sup>32</sup>Andá ti ñao a, la ko ti hora tsoxiteyá tíha la ninkexró noehña, ni ti sin ángel tjejó nkaya nkajní, ni ti Xjeen Díos k'óna Chojni; jehó It'éni Díos mé nohe tíha.

<sup>33</sup>Méxra chrókóxakohanra, chrók'uejotsjehera la ko chrónixjehéra Díos kixin noahñara nkesá la ko nkehora tsohen tíha. <sup>34</sup>\*Éxi ijnko chojni sátsji ikjín, la ti naxa sátjihya la senó chjéhe ixra ti sin ch'exín ixra t'ayakohen ti nchia, la nkojnko sin ts'áyéhe sin nkojnko xra sich'e sin. La ko ts'etuehen ch'an ti nkexro tsjak'e ts'ayakohen ti ndója nchia. <sup>35</sup>Méxra chrók'uejotsjehera kixin noahñara nkesá tsokjan inché ti nchia, á ijnko tsontanonte o ijnko k'axrotjen o ti ó itsje ti kochíka o ti ó ts'inkaséña. <sup>36</sup>Ndá xríñahña itsi ch'an la ts'itjaxín ch'an kixin tjejochrínra. <sup>37</sup>Mé xíkaha tjonkara la ko xíkaha ndátjan kaín chojni kixin chrók'uejótsehe sin.

**Tjeyá sin nkexrín tsotsé sin ch'in Jesús**

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

**14** <sup>1</sup>\*Naxa t'itjáña yaá ñao ndá tsjasin sin ti kia Pascua, la ko sinie sin ti niotja tjikohya ti nkehe t'ánkíxin.

Ndá ti sin nchat'á t'etōan la ko ti sin maestro tjako ley mé kjueyá sin nkexrín sich'iyehé sin ch'in Jesús kixin jína tsotsé sin ndá ts'óñá sin. <sup>2</sup>La ndáchro sin: —Jehya ti ñao kia kixin chrók'uixité ti chojni la chrókónínkaon sin.

**Ijnko tjan kuikite aceite xraxé náxrjón ikja Jesús**

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

<sup>3</sup>\*Ndá ch'in Jesús kjuák'e chjasin Betania ndōe ch'in Simón, ti nkexro k'uéchóna chin lepra. Andá ti ó tjenje ch'in Jesús, la ikui ijnko tjan kjuikao tjan ijnko ixro tsík'ónaxín mármol tjiá aceite tsík'ónaxín itsjo nardo xraxé náxrjón, imá tjeje sínkí. Ndá kuakitjehe tjan ti ixro la kuikite tjan ikja ch'in Jesús ti aceite a. <sup>4</sup>Andá iso ti sin tjejó ntiha la kónínkaon sin la ikjo kícho sin, ndáchro sin: —¿Nkekuènté kjuínchexéhe tjan ti aceite náxrjón xraxé í? <sup>5</sup>Ícha jína chrókóxixín iní ciento denario, ndá ti chichaon la chrókuitōnhen ti chojni nóa —ichro sin.

<sup>6</sup>Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Tītohéra tjan; ¿nkekuènté t'ándaxíhínra tjan? Ó nchōxon ti nkehe kjuích'éna tjan, <sup>7</sup>\*kixin ti chojni nóa la nkochrín ts'ejókoara sin la jína tsjínkīsara sin nkojín ñao. Ndá janhan la

nkochrínhña ts'ejóni. <sup>8</sup>Méxra jehe tjan la ó kjuajon tjan ti nkehe chrókjuajon tjan. Ó kjuíncheka tjan xroan ti cuerpo kuéntana ti ó tsoxravána. <sup>9</sup>Chaxín ndáxrjan kixin ti tsjako sin ti itan jína tsaáxin chojni kuénté chjasintajni, la kjaxin tsochronka sin kixin xikaha kjuíh'e tjan, la xikaha tsoxraxinkakonxín sin tjan.

**Ch'in Judas kjuínchekji ti ch'in Jesús**

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

<sup>10</sup>Andá Judas Iscariote, ijnko ti sin teyóxin k'uájiko ch'in Jesús, mé sákjuichenka ch'an ti nchat'á t'etqan nkexrín tsotsé sin ti ch'in Jesús. <sup>11</sup>Ndá ti kuíhin sin tíha la kóchéhe sin, la ndáchro sin kixin tsochjéhe sin chichaon ti ch'in Judas. Ndá ndesi ti hora a la kjuénkayáxin ch'an nkexrín tsochronka ch'an kixin jína tsotsé sin ti ch'in Jesús.

**Ti kjuixixín kjonieko sin ch'in Jesús**

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

<sup>12</sup>Ti ñao xránkixixín ti kia sinie sin ti niotja tjikohya ti nkehe t'ánkixín, ti ó t'óná sin ti kolélu kuénté kia Pascua. Ndá ti sin k'uájiko ch'in Jesús mé kjuanchankí sin:

—¿Nketí tjinkaoan sátsjini sincheyaxíni kixin sinieni kuénté ti kia Pascua? —ichro sin.

<sup>13</sup>Andá k'uetuehen ch'in Jesús yaá ti sin k'uájiko ch'an, ndáchro ch'an:

—Sátjira chjasin Jerusalén, ndá ntiha tsoxétara ijnko nkexro yámá tóa tjiá inta la chréhéra ch'an. <sup>14</sup>Andá ti nchia ts'ixehen ch'an la tsjanchankíhíra ìnché ti nchia, ndáchrora: “K'uetqan ti Maestro: ¿Nketí itjen ti cuarto siniekianxian ti sin xríkian ti kia Pascua?”, ichrora. <sup>15</sup>Andá ti ìnché nchia mé tsjakohara ijnko cuarto ijié, ti yaáxin piso, la ó chóna kaín ti nkehe tsicháxin. Ntiha ncheyáxixínra ti nkehe sinieni —ichro ch'an.

<sup>16</sup>Ndá jehe sin la sákjuí sin Jerusalén, la ntiha k'uitja sin éxi chrónka ch'in Jesús. Ndá ntiha kjuíncheyáxixín sin ti nkehe sinie sin ti kia Pascua.

<sup>17</sup>Andá ti ó kóntó ndá kjuíji ch'in Jesús la ko ti teyó ti sin k'uájiko ch'an. <sup>18</sup>\*Ndá ti ó tjejónie sin la ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín ndáxrjan kixin ijnko ti jahara tjejónie ntihi mé sinchekji ti janhan.

<sup>19</sup>Ndá kjuankixín k'uává sin la nkojnko sin kjuanchankí sin ndáchro sin:

—¿Á janhan ní?

<sup>20</sup>Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Tíhi mé ijnko ti teyóxinra, tjeñiekian nkokoa plato.

<sup>21</sup>Chaxín ti Xjeen Díos k'óna

Chojni mé tsohen éxi nixja ti xroon itén Díos, kjánchó nóa ti nkexro sinchekjina, ícha jína chrókokjéhya.

<sup>22</sup> Andá naxa tjejonie sin la ch'in Jesús kuákja ijnko niotja, la chjéhe Díos kjuasáya. Ndá kóchrít'ò ch'an ti niotja la chjéhe ch'an ti sin k'uájiko ch'an. La ndáchro ch'an:

—Intera, tíhi mé ti cuerpo kuéntana.

<sup>23</sup> La kjaxin kuákja ch'an ijnko vaso la chjéhe ch'an Díos kjuasáya ndá kjuajon ch'an ik'ui sin kaín sin. <sup>24</sup> \*La ndáchro ch'an:

—Tíhi mé ti ijni kuéntana chrónkaxín kixin chaxín tsoxiteyá ti nkehe nixin kixin tsaáxin nchónhña chojni. <sup>25</sup> Chaxín ndáxrjan kixin í ts'ihya ti ñnté to uva i ti naxa tsjixrakánhña ti ñao itsi ti kjuachaxin kuénté Díos, andá ti ñao a mé xík'ia ñnté ti to uva ínaá.

**Chrónka Jesús kixin sinchemá Pedro ti jehe ch'an**

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34;  
Jn. 13:36-38)

<sup>26</sup> Ndá kjuixin itsje sin ijnko himno, ndá sákjuí sin ti ijna Olivo. <sup>27</sup> \*Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ijie tie la kaínra tsitohéra ti janhan. Ndá tsoxiteyá éxi ndáchro ti xroon itén Díos: “Janhan ts'oña ti nkexro t'ayakohen ti kolélo ndá jehe va tsjichròe va.” <sup>28</sup> \*Kjánchó ti ó

tsoxechóna, ndá sátsjia Galilea, la ntiha tsoxétani —ichro ch'an.

<sup>29</sup> Ndá ch'in Pedro ndáchro:

—Kjonté kaín sin tsitohé sin ti jaha, la janhan la náhi.

<sup>30</sup> Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín ndáxrjan kixin ijie tie ti naxa tsjehya ti kochintóla, yaá vece, la sinchemá iní vece ti janhan.

<sup>31</sup> Ndá naxa kjuátehe ch'in Pedro, ndáchro:

—Kjonté kjaxin janhan its'én la sintamáhña.

La xíkaha ndáchro sin kaín sin.

**Ch'in Jesús nixjexín Díos ti Huerto Getsemaní**

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

<sup>32</sup> Ndá kjuíji sin ijnko nonte it'in Getsemaní. Ndá ch'in Jesús k'uetuehen ti sin k'uájiko, ndáchro:

—T'ejora ntiho, ndá janhan sátsjia tsonixjahá Díos.

<sup>33</sup> Ndá sákjuíko ch'an Pedro, Jacobo la ko Juan. Ndá kjuankíxin imá k'uává asén ch'an la kóxakohen ch'an. <sup>34</sup> Ndá ndáche ch'an sin:

—Imá t'ává asená éxi chrók'uen xíkaha. Ijie la ntiho titohara, t'ejotsjehéra.

<sup>35</sup> Ndá sákjuí ch'an kanhño ikjín, ndá kjuák'exín toch'in ch'an. Ndá chrónoéhe ch'an Díos kixin chrókjuajonhña kjuachaxin kixin chrókjuasóte ch'an ti ñao a. <sup>36</sup> La ndáchro ch'an:

—It'éni. Jaha chonta kaín kjuachaxin, chrónòdani kixin tsjakjían kaín ti nkehe náxrjónhña tsoheni ijie. Kjánchó jehya éxi tjinkaoni chrókóhen. Náhí. Éxi tjinkaoan jaha —ichro ch'an.

<sup>37</sup>Ndá ikjan ch'an la k'uíkon ch'an kixin ti sin kuítóhe ntiha la t'ejójua sin. Ndá ndáche ch'an ti ch'in Pedro:

—Simón, ¿á tjéchrian ní? ¿Á xitjahya nijnko hora chrókjuak'etsjehé ní? <sup>38</sup>Ijie la t'ejotsjehéra la ko chrónoéhéra Díos kixin tsítóehya ch'an kixin ti Jínahña chrókjuít'ayahara; chaxín ti asánra la tjinkaon chrókjuinchexiteyá, kjánchó ti cuerpo kuéntára la tjachahya.

<sup>39</sup>Ndá sákjuí ch'an inaá, la xikahó chrónoéhe ch'an Díos

ínaá. <sup>40</sup>Ndá ikjan ch'an la ó t'ejójua sin inaá kixin imá kuijhi sin kotáchrin. Ndá í noehña sin nkexrín chrókjuatehe sin. <sup>41</sup>Ndá ti ó níxin sáxikji ch'an la ti ó ikjan ch'an la ndáchro ch'an:

—¿Á naxa tjejochrínra, tok'áhara ní? Ótjen. Ó kjuixraká ti hora kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni ts'áyéhe ti sin chóna ijie, sinchekjasóte sin. <sup>42</sup>T'áyara sátsjini kixin ó ikjui ti nkexro sinchekji ti janhan.

#### Itsé sin ti ch'in Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53;

Jn. 18:2-11)

<sup>43</sup>Ndá naxa tjenixja ch'in Jesús, la ikjui ch'in Judas, ijnko ti teyóxin sin k'uájiko ch'an la nchónhña chojni kjuikao ch'an



© 1996 David C. Cook

*Ti itsé sin ch'in Jesús*

(Mr. 14:43)

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

kjuújiko sin chika espada la ko inta. Kjuixin sin kjuachaxien ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley la ko ti sin táda t'etoan ninko.

<sup>44</sup>Andá Judas, ti nkexro sinchekji ch'in Jesús, mé tsíndáchro:

—Ti nkexro tsotjahá ijnko kochíto mé tíha itsera la sájtjikoára.

<sup>45</sup>Ndá ti ó kjuíji sin, la tuénxín kóchjina Judas ti itjen ch'in Jesús la ndáchro:

—Maestro, Maestro.

Ndá chjéhe ch'an jnko kochíto.

<sup>46</sup>Ndá ti sin kjuíji mé itsé sin ti ch'in Jesús.

<sup>47</sup>Ndá ijnko ti sin tjejó ntiha mé kuakitsje ti espada kuènté la kóchrjín ndatsjon ti nkexro ch'ehe ixra ti nchat'á t'etoan.

<sup>48</sup>Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkekuènté éxi chrótsera ijnko xíchee xíkaha k'uinkakoara espada la ko inta kixin tsotsera ti janhan? <sup>49</sup>\*Kaín ñao kjuak'é nkaxehen ninko kjuákohára, ¿ndá nkekuènté tsehyarani? Kjánchó ticháxin tsoxiteyá ti nkehe nixja xroon itén Díos.

<sup>50</sup>Ndá kaín ti sin k'uájiko ch'an mé kuítóhe sin jehó ch'an, ndá kuinká sin sákjuuí sin.

#### Ijnko ndasoá sákjuixin ntiha

<sup>51</sup>Ndá ijnko ndasoá mé kjaxin tinkáchréhe ntiha, la jehó ijnko kamanta ó tjetsáte ch'an, ndá

kjaxin itsé sin. <sup>52</sup>Kjánchó ti iké ch'an ó tsítsé sin, la kjónté tjóchín ch'an, la kuinká ch'an.

#### Sákjuíko sin ch'in Jesús ti tjejó ti sin t'etoan

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

<sup>53</sup>Ndá sákjuikohe sin ti ch'in Jesús ti nchat'á imá t'etoan.

Nta ntiha mé tsíkónkotsé kaín ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin táda t'etoan ninko la ko ti sin maestro tjako ley. <sup>54</sup>Ndá ch'in Pedro la ikjín tjechrèxin ch'an, ndá kjuíji ch'an ti ndasin ndoe ti nchat'á t'etoan. Ndá ntiha kjuák'etjaxinko ch'an ti sin policia tjejóchjixrohe.

<sup>55</sup>Ndá ti sin t'etuehen ti sin nchat'á la ko kaín ti sin t'etoan kjueya sin chojni kixin tsochronka sin ti ijie kjuasin ch'in Jesús kixin jina chrók'óná sin, kjánchó k'uitjahya sin ninkehó ijie. <sup>56</sup>La itsjé sin kjuích'éna kjuach'ia kuènté ch'in Jesús, kjánchó nkokónhña ndáchro sin kixin ch'ia sin. <sup>57</sup>Ndá iso sin k'uínkatjen, la kjuích'ia sin, ndáchro sin:

<sup>58</sup>\*—Jeheni kuíhini ndáchro ti nkexro i kixin ts'óxika ch'an ti ninko tsíkjich'éanaxín chojni itja, la níxin ñao la ó tsjak'e ch'an ijnko ninko jehya chojni sich'éna —ichro sin.

<sup>59</sup>La kjónté xíkaha la nkokónhña ti nkehe chrónka sin.

<sup>60</sup>Ndá ti ch'in t'etuehen ti sin nchat'á k'uínkatjen la kjuanchankíhi ti ch'in Jesús:  
—¿Á ninkehó tsjateéhya jaha?  
¿Á chaxín ti ijie t'eka sin ní?

<sup>61</sup>Ndá ch'in Jesús tání la ninkehó kjuatéhya. Ndá ti nchat'á t'etōan la xíkjanchankí inaá, ndáchro:

—¿Á jaha ti Cristo, Xjeen Díos imá tjikosáyehe chojni ní?

<sup>62</sup>\*Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín janhan tíha. Ndá chr'éxín ts'ikonra kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsjak'etjaxín ch'an ti itja chjina kuènté Díos chóna kaín kjuachaxin la ti ó tsokjan ch'an la tsjak'ekakjan ch'an ti itji síin nkajní itsi ch'an —ichro ch'in Jesús.

<sup>63</sup>Ndá ti nchat'á t'etōan la kótséchje ti iké kjuakoxín kixin imá nínkaon la ndáchro:

—Í ticháxinhña iso chojni ts'eka sin ijie. <sup>64</sup>\*Jahara ó kuihínra kixin k'uándaxíhín ch'an Díos. ¿Ndá nkehe ichrora?

Ndá kaín sin ndáchro sin kixin its'en ch'in Jesús.

<sup>65</sup>Ndá iso sin la kjuankíxin sin kuíkíte sin ndaté sin ti ch'in Jesús la iso sin la k'uekjéhe sin ikon ch'an la kjuate sin ch'an la ndáchro sin:

—Tónoha nkexro kjuatía —ichro sin.

Andá ti sin policía kuènté nínko chjéhe itōn sin nkayakon ch'an.

### Ch'in Pedro kjuínchemá ti ch'in Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62;

Jn. 18:15-18, 25-27)

<sup>66</sup>Ndá ti ndāsin chr'ájin mé itjen ch'in Pedro. Ndá ikui ijnko tjan ch'ehe ixra ti nchat'á t'etōan. <sup>67</sup>La k'uíkon tjan kixin ntiha tjechjixrohe ch'in Pedro. Ndá komá tjan la ndáchro tjan:  
—Jaha la kjaxin xrikoā ti ch'in Jesús tsíkjixín Nazaret —ichro tjan.

<sup>68</sup>Ndá ch'in Pedro mé kjuínchemá ch'an, ndáchro ch'an:  
—Chonhña ti nkexro la nonahña ti nkehe ndáchrua.

Ndá k'uaxrjexín ch'an ntiha sákjuí ch'an ndója. La xrínahña itsje ijnko kochindóla. <sup>69</sup>Ndá ti tjan a mé k'uíkon tjan ti jehe ch'an inaá la chenka tjan ti sin tjejó ntiha:

—Ti nkexro la ijnko ti sin a.

<sup>70</sup>Kjánchó kjuínchemá ch'in Pedro inaá. Ndá antsí chr'éxín, la ti sin k'uejöntaxín ntiha la ndáchro sin:

—Chaxín jaha la nkojín ti nkexro a kixin tsíkjixian Galilea kixin tjatsoanxíni ti nixja.

<sup>71</sup>Ndá ch'in Pedro kjuankíxin kjuínchenohe ch'an Díos, ndáchro ch'an:

—Chaxín chonhña ti nkexro ndáchrora.

<sup>72</sup>Ndá ó yaáxin itsje ti kochindóla. La ch'in Pedro xráxinkaon ch'an ti nkehe

ndáchro ch'in Jesús: “Ti naxa yayahya itsje ti kochindólá la ó nínxin vece sinchemá ti janhan.” Ndá xráxinkaon ch'an tíha, la kjuankíxin tsjánka ch'an.

**Ch'in Jesús itjen nkayakon ch'in Pilato**

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

**15** <sup>1</sup>Ndá ti ó k'uínkaséña ndá ti sin nchat'á t'etoan la kónkotséko sin ti sin táda la ko ti sin tjako ley la ko kaín ti sin t'etoan kuènté nínko kixin ikjo kícho sin. Ndá kjuixin la kjuínchenteto sin ti ch'in Jesús ndá kjuikaán sin ti itjen ti ch'in Pilato. <sup>2</sup>Ndá ch'in Pilato kjuanchankí, ndáchro:

—¿Á jaha ti Rey kuènté ti sin judío ní?

Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ó jaha ndáchrua.

<sup>3</sup>Andá ti sin nchat'á t'etoan mé k'ueka sin ch'an nchónhña ijje.

<sup>4</sup>Ndá ch'in Pilato xíkjanchankí ínaá, ndáchro:

—¿Nkekuènté tjáteehya ninkehó? Tsjehé nchónhña ijje t'eka sin ti jaha.

<sup>5</sup>Andá ch'in Jesús la ninkehó kjuátehya la ch'in Pilato la í noehña nkehe tsixro.

**Ch'in Pilato k'uetjoan kixin tsjasóte ch'in Jesús ndá its'en**

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

<sup>6</sup>Ndá ch'in Pilato mé kuéhen kixin ti kia Pascua la tjajon ch'an

kjuachaxin kixin ts'axrje ijnko ti chojni tjechjina éxi tsjanchia ti sin chjasin. <sup>7</sup>Ndá ntiha techjína ijnko nkexro it'in Barrabás, la ko íso ti sin tsík'óñá itsjé chojni ti tsík'ixin ijnko kjuanínkaon.

<sup>8</sup>Ndá ikui nchónhña chojni la kjuankíxin kjuanchehe sin ti ch'in Pilato kixin chrókjuích'e ch'an éxi kaín nánó. <sup>9</sup>Ndá kjuátehe ch'in Pilato:

—¿Á tjinkáonra tsitohá sátsji ti Rey kuènté ti sin judío ní?

<sup>10</sup>Mé xíkaha ichro ch'an kixin nohe ch'an kixin ti kjuachjinoxíhin chóna ti sin nchat'á t'etoan, la itsé sin ti ch'in Jesús ndá kjuikaán sin.

<sup>11</sup>Kjánchó ti sin nchat'á t'etoan mé kjuínchekóninkaon sin kaín ti chojni síin ntiha la ndáche sin kixin ícha jína chrókjuanchia sin chrók'uaxrje ti ch'in Barrabás.

<sup>12</sup>Ndá ch'in Pilato kjuanchankí ínaá, ndáchro:

—Ndá, ¿nkehe tjinkáonra sit'ahá ti nkexro tíkitexínra Rey kuènté ti sin judío?

<sup>13</sup>Ndá jehe sin k'óyako sin ndáchro sin:

—¡Tsjak'enkáni ch'an ntacruz!

<sup>14</sup>Ndá ch'in Pilato xíkjanchankí ndáchro:

—¿Xá nkehe nduáhya kjuích'e ti nkexro i?

Kjánchó jehe sin antsí itsen k'óyako sin ndáchro sin:

—¡Tsjak'enkáni ch'an ntacruz!

<sup>15</sup>Ndá ch'in Pilato tjinkaon sinchexiteyá ti nkehe tjanchia ti sin chjasin, la kuitohe ch'an

sákJuú ti ch'in Barrabás. Ndá k'ueṭoan ch'an kixin tsjate sin ti ch'in Jesús. Ndá kjuixin la kjuajon ch'an kjuachaxin kixin sátsjiko sin ch'an tsjak'enkáni ch'an ntacruz.

**Ti sin soldado kjuanoá  
ti ch'in Jesús**

<sup>16</sup>Ndá ti sin soldado mé sákJuúko sin ch'in Jesús ti ndasín kuènté sin. La ntiha kónkotsé kaín ti sin soldado.

<sup>17</sup>Ndá kuakitsjehe sin ch'an ti iké ch'an la kjuínchek'inkáya sin ch'an ijnko ika kjátsetié la ko kjuak'enkáya sin ijnko corona tsík'ónaxín ntach'i ti ikja ch'an. <sup>18</sup>La kjuankíxin k'óyako sin, ndáchro sin:

—Nkochríxín tsjak'e tsétuehén ti sin judío —ichro sin.

<sup>19</sup>La chjéhe sin ikja ch'an ijnko ntavara la ko kuikite sin ndaté sin la k'uejóxin sin toch'in sin nkayakon ch'an éxi



© 1996 David C. Cook

*Ti sin soldado kjuanoá sin Jesús  
(Mr. 15:17)*

©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc  
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>



chrókjuikosáyehe sin ch'an.  
<sup>20</sup>Ndá ti ó kjuixin kjuanoá sin ch'an, la kuakitsjehe sin ch'an ti ika tsíkjinchek'inkáya sin, ndá kjuínchek'inkáya sin ti ika xráxín tjechr'inkáya ch'an. Ndá kuakitsje sin ch'an sákjuíko sin tsjak'enkáni ch'an ntacruz.

**Ch'in Jesús kjuák'enkáni ntacruz**

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43;  
 Jn. 19:17-27)

<sup>21</sup>\*Ndá ijnko nkexro tsíkjin sin Cirene, it'in Simón, it'é ti ch'in Alejandro la ko Rufo, mé kjuixin ch'an nontee ch'an, la k'uatsínka ch'an ntiha. La ti sin soldado k'uetoan sin kixin tsamá ch'an ti ntacruz tsjak'enkáni ch'in Jesús.

<sup>22</sup>Ndá sákjuíko sin ch'in Jesús ijnko itjo it'in Gólgota, mé t'axrjexín Itjo hueso ikja chojni.

<sup>23</sup>Ndá ntiha chjéhe sin ch'in Jesús xranvino tsíkjin xroan mirra chrók'ui ch'an, kjánchó k'uihya ch'an. <sup>24</sup>\*Ndá ti ó kjuixin la kjuák'enkáni sin ch'an ti ntacruz. Ndá ti sin soldado la kjuích'exín sin suerte ti iké ch'an kixin tsonohe sin nkexéhe ti ika sátsjiko nkojnko sin.

<sup>25</sup>Ti hora kjuák'enkáni sin ch'in Jesús ti ntacruz mé las nueve nchítjen. <sup>26</sup>La ikja ti ntacruz mé kjuák'enkáni sin ijnko inta tsíkjin sin, chronka nkekuèté kjuínchekjasóte sin ch'an, mé ndáchro:

*“Ti nkexro i mé ti Rey  
 kuènté ti sin judío.”*

<sup>27</sup>\*Kjāxin yaá xíchee k'uejójáni sin ntacruz, ijnko sin la itja ch'an chjina la ijnko la itja ch'an kjon.

<sup>28</sup>Mé xíkaha xiteyá éxi nixja xroon itén Díos ndáchro: “Éxi ijnko chojni kjuasin ijje xíkaha k'uíkon sin ch'an.”

<sup>29</sup>\*Andá ti sin t'atsínka ntiha mé kjuanoá sin ch'an la ko k'uándaxihín sin ch'an, tínkatjia ikja sin ndáchro sin:

—Jaha ndáchrua kixin chrók'ókika ti nínko, andá y'áxin ñao ó chrókjuich'éna inaá, ichrua. <sup>30</sup>Jahuá t'inkajinxíán ti ntacruz méhe la nchekaá asán —ichro sin.

<sup>31</sup>Ndá ti sin nchat'á t'etoan la ko ti sin tjako ley mé kjāxin sin kjuanoá sin ch'an, la ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—Kjuínchekaá ch'an ókjé chojni, andá jehe ch'an la xitjahya sinchekaá ch'an asén ch'an. <sup>32</sup>Ti Cristo, Rey kuènté ti nación Israel, jehó chrókjuinkajinxín asén ti ntacruz, ndá chrók'uíkoni la kjāxini chrókuitekaoni —ichro sin.

La ti yaá sin tjejójáni ntacruz mé kjāxin sin kjuanoá sin ch'an.

**Ik'uén Ch'in Jesús**

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49;  
 Jn. 19:28-30)

<sup>33</sup>Ndá ti ó chonkíxin mé k'uíxin tie kuènté chjasintajni

hasta las tres kójín. <sup>34</sup> \*Ndá ti hora a mé itsen k'óyako ch'in Jesús, ndáchro:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?  
—mé t'axrjexín: It'éni, It'éni, ¿nkekuènté kuítóheni?

<sup>35</sup> Ndá iso ti sin tjejó ntiha kuíhin sin la ndáchro sin:

—Tihínra, t'éyehē ch'an Elías  
—ichro sin.

<sup>36</sup> \*Ndá ijnko ti sin tjejó ntiha la kuinká ch'an kjuikákja ch'an ijnko kachjon la chr'ankí ch'an ti vino isán ndá kjuakíchónta

ch'an ijnko inta kjíjin, la kjuínchechjinehe ch'an ir'ua ch'in Jesús kixin chrók'ui ti vino isán la ndáchro ch'an:

—Títohéra, tsotsjeheni á itsi ch'in Elías tsjinkajin ti jehe ch'an.

<sup>37</sup> Ndá ch'in Jesús itsen k'óyako ch'an ndá ik'uéen ch'an. <sup>38</sup> \*Ndá ti ika tjenkákuexin nkaxehen nínko la k'uichje, k'óna yaá, kjuankíxixín noi la hasta nonte. <sup>39</sup> Ndá ti ch'in romano t'etoan itjen chjinaxón ti itjen



© 1996 David C. Cook

*Ti ka tjenkakuexin nínko k'uichje*  
(Mr. 15:38)

ch'in Jesús, k'uíkon ch'an xíkaha kóhen la ndáchro ch'an:

—Chaxín ti nkexro i la Xjeen Díos.

<sup>40</sup>\*Kj̄axin ikj̄in k'uejós̄jexin iso chojnichjin la ntiha kj̄axin kjuák'e ti tjan María Magdalena, ti ij̄nko tjan María, ñé ch'in Jacobo, ti ch'in tsoyo, la ko José. La ntiha kj̄axin kjuák'e ti tjan Salomé. <sup>41</sup>Ti chojnichjin i mé chréhe sin ti ch'in Jesús la k'uékjinkitsa sin ch'an ti k'uékjak'e ch'an Galilea la ko kj̄axin iso chojnichjin chréhe sin ti ó sákjuj̄ ch'an Jerusalén.

#### Ti xravá ch'in Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56;  
Jn. 19:38-42)

<sup>42</sup>Ndá ti ó tinkák'ixitie la ó kjuixrakán ti ñao tóyaxíhin sin kixin ó xránkixixín ti ñao tok'éhe sin, <sup>43</sup>mé ikui ij̄nko nkexro it'in José, tsík̄jix̄in Arimatea. Jehe ch'an mé ij̄nko chojni imá tjetooan kuènté ti sin t'etooan síin ntiha. La kj̄axin tjechóhen ch'an itsi ti kjuachaxin kuènté Díos. Mé chrakonhña ch'an kjuichréhe ch'an ti ch'in Pilato la kjuanchia ch'an ti cuerpo kuènté ch'in Jesús. <sup>44</sup>Ndá ch'in Pilato la imá chrákon kixin ó tsík̄jix̄in tsík'en ti ch'in Jesús, ndá k'uéyehē ch'an ti ch'in capitán la kjuanchankí ch'an á chaxín tíha. <sup>45</sup>Ndá ti ó chrónka ti ch'in

capitán kixin chaxín ó ik'uén ch'in Jesús, la ch'in Pilato kjuajon kjuachaxin kixin tsákja ch'in José ti cuerpo. <sup>46</sup>Ndá ch'in José mé k'uena ij̄nko ika kj̄j̄in la tjete sínkí. Ndá kjuinkáj̄in ch'an ti cuerpo kuènté ch'in Jesús, la kjuínchek'ísímá ch'an ti ika. Ndá kjuixin, la kjuák'e ch'an ij̄nko itj̄o tsíxraya. Ndá kjuínchenkájin sin ij̄nko ixr̄o ijié kuík̄jèxin ti itj̄o. <sup>47</sup>Ndá ti tjan María Magdalena la ko María, ñé ch'in José, mé k'uíkon sin nketí kjuák'e ti cuerpo kuènté ch'in Jesús.

#### Ti xechón ch'in Jesús

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12;  
Jn. 20:1-10)

**16** <sup>1</sup>Andá ti ó k'uatsínka ti ñao tok'éhe chojni, ndá ti tjan María Magdalena la ko María, ñé ch'in Jacobo, la ko tjan Salomé mé k'uena sin xroan xraxé náxrjón sátsjiko sin kixin sincheka sin ti cuerpo kuènté ch'in Jesús. <sup>2</sup>Ndá imá nchítjen ti ñao xránkixixín semana mé kjuj̄i sin ti tsíxravá ch'in Jesús, la nantá tetj̄iton ñao. <sup>3</sup>La jehe sin tinkákjo kícho sin ndáchro sin: —¿Xá nkexro chrókuakj̄iñini ti ixr̄o tjekjèxin ti itj̄o?

<sup>4</sup>Ndá xrinahña k'uíkon sin kixin ó tsík̄j̄in ti ixr̄o, kj̄ónté imá ijié. <sup>5</sup>Ndá ti ó k'uíxehen sin la k'uíkon sin kixin ntiha tetj̄ax̄in ij̄nko ndasoá ti itja sin chj̄ina



© 1996 David C. Cook

*Ángel chrónka kixin ó xechón Jesús  
(Mr. 16:6)*

la tjechr'inkáya ch'an ijnko ika kjíjin, tjóá tsjehe, ndá imá chrakon sin. <sup>6</sup>Ndá ndáchro ti ndasoá:

—Chrakonhñara. Ti xritjéyara ti ch'in Jesús tsíkjixín Nazaret kjuak'enkani sin ntacruz, la í kohya ch'an ntihi. Ó xechón ch'an. Tsjehéra ti tsíkjak'e sin ti cuerpo kuénté ch'an. <sup>7</sup>\*Ijie la sájtjira, tjichenkara ti sin kuék'ajiko ch'an la ko ti ch'in Pedro kixin ti ch'in Jesús mé ts'itaón ntja sátsji Galilea, la ntiha tsoxétara ch'an éxi k'uéchronka ch'an.

<sup>8</sup>Ndá ti chojnichjin mé imá chrakon sin la sixránka sin, sákjuixin sin ti tsíxravá

ch'in Jesús, kjánchó ninkexró chénkahya sin ninkehó kixin imá chrákon sin.

**Tjan María Magdalena titàya  
k'uikuén ch'in Jesús  
(Jn. 20:11-18)**

<sup>9</sup>Ti ó xechón ch'in Jesús ti ñao xránkíxixín semana imá nchítjen, mé xéta ch'an ti tjan María Magdalena, ti tjan tsíkakítsjexín ch'an yato nchakuén jínahña. <sup>10</sup>La jehe tjan sákjuichenka tjan ti sin kuék'ajiko ch'in Jesús kixin imá t'ává sin la tsjánka sin. <sup>11</sup>Andá ti ó kuíhin sin kixin tsík'ikon tjan kixin ó tsíxechón ch'in Jesús la kuítekakonhña sin.

16:7: Mt. 26:32; Mr. 14:28.

**Iyó sin kuék'ajiko sin ch'in  
Jesús**

(Lc. 24:13-35)

<sup>12</sup>Andá chr'éxin mé yaá sin tjejótti chrínta nontee chojni, mé titàya k'uikuén sin ti ch'in Jesús, la ókjé nkexrín tsjehe ch'an.

<sup>13</sup>Ndá jehe sin sákjuichenka sin ti iso sin a, kjánchó kjaxin sin kuítekakonhña sin.

**Ch'in Jesús k'ueṭueḡhen ti sin  
k'uájiko nke ixrā sich'e sin**

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49;

Jn. 20:19-23)

<sup>14</sup>Andá chr'éxin la titàya k'uikuén ti tejnko sin ti jehe ch'an ti naxā tjejónie sin. Ndá nixjeḡ ch'an ti jehe sin kixin nkekuènté icha asén sin la kuítekakuenhña sin ti nkexro tsík'ikon kixin ó xechón ch'an.

<sup>15</sup>\*La ndáchro ch'in Jesús:

—Sátjira kuenté chjasintajni, la tjákohéra kaín chojni ti itan jína tsaáxin sin. <sup>16</sup>Ti nkexro tsitekaon la tsikite sin la tsaá sin. Andá ti nkexro

tsitekakonhña la tsjasóte. <sup>17</sup>Ndá ti sin tsitekaon ti janhan la tsjasin sin kjuaxroan ijié la kjuachaxin niná mé tsakítsjexín sin nchakuén jínahña chóna chojni la ko tsonixja sin ókjé ngiva. <sup>18</sup>Kjaxin kjónté tsotsé sin konche la kohya nkehe tsohen sin la ko kjónté chrók'ui sin intā chóna veneno la kohya nkehe tsohen sin. Kjaxin ts'ejóttja itja sin chojni níhi la tsitohe sin jína.

**Ch'in Jesús sákjuí nkaya nkajní**

(Lc. 24:50-53)

<sup>19</sup>\*Ndá ti ó kjuixin nixjeḡ Ìnchéni Jesús ti jehe sin, ndá sákjuí ch'an nkaya nkajní kjuák'etjaxin ch'an ti itja chjina kuènté Díos. <sup>20</sup>Andá jehe sin sákjuí sin nkuíxín sákjuikjako sin ti itan jína tsaáxin chojni. La Ìnchéni mé kjuínkítsa ti jehe sin la ko kjuachaxíen ch'an mé kjuasixín sin itsjé kjuaxroan kixin tíha mé tsoñoexín ti sin tjejóttihin kixin chaxín nkehe kuènté Díos kjuako sin. Mé xíkaha tsohen. Ó tjen.